

ՎԱՏԱՆ ՈՒՔԻԵՄԱՆ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ

ՀԱՏՈՐ
151

ՈՏԱՆԱԽՈՐ
ՈՍԻՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արտոյ
Հանձնարար
Հիմնով
Այսպիսով
— Երևան

300/12 70. 400000 400000 400000,
"100000 400000 400000-5000
500000.

Specimen, 31-8-57

672

Handwritten text in a stylized script, possibly a name or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a name or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a name or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a name or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a name or title, rendered in a light brown or gold color.

ՎԱՏԱՆ ՁԷՐԷՄԱՆ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԵՐԿԵՐ

ՆԿ
529

ՀԱՏՈՐ
151

ՈՏԱՆԱԿԻ
ՌԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արամ
Սպարյանի
— Մարտի

Handwritten text in a stylized script, possibly a signature or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a signature or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a signature or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a signature or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a signature or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a signature or title, rendered in a light brown or gold color.

Handwritten text in a stylized script, possibly a signature or title, rendered in a light brown or gold color.

Ա.

ՀԱՌԻ ԳՈՏԼԷՌ

ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ գերագոյն ուժերու մէկ որոշմանը վերայ
Այս ձանձրացած աշխարհին մէջ կ'երեւայ Բանաստեղծն,
Իր մայրը լի սոսկումով, անիծադու, վշտահեղձ,
Կուղղէ բըռունցքն առ Աստուած որ իր վերայ կը խղճայ:

— Ա՛հ, ես ի՞նչու արգանդէս դուրս չըբերի ուոր մ'իժ
Այս խաղքութիւնն անոր մէջ մեծցընելու փոխարէն,
Թող անիծուի կարճատեւ հաճոյքներու այն գիշերն
Ուր յրդացայ զայն ինծի իբր ապաշաւ ու պարտիք:

Քանի որ զիս ընտրեցիր մէջէն բոլոր միւս կանանց
Պժգանքը լսի ըլլալու համար էրկանըս թշուառ,
Եւ թէ աւաղ, կըրակին վերայ նետել չեմ կրնար
Ճուղած հըրէշն այս նըման սիրատումսի մը վաղանց,

Ատելութիւնը որուն տակ դուն զիս կ'ընկճես փոխադրեմ
Պիտի վըրան չարութեանդ այս նըղովեալ գործիքին,
Եւ պիտի ծառն այս ճղճիմ գալարեմ այնքան ուժգին
Որ չըկրնայ արձակել իր բողբոջները դժխեմ»:

Դուրս կը թափէ ան աշտպէս ատելութեան իր փրփուրն
Ու խորհուրդներն երկնային չըկրնալով ըմբռնել
Կը սլատրատէ ինք անձամբ Գեհնին խորը անել
Ոճիրներու մայրական յատկացուած փայտը և հուրն:

Բայց, շընորհիւ իր անտես Հըրեշտակին հովանւոյն,
Ժառանգազուրկ այդ մանուկն արեւներով կ'արբենայ,
Եւ իր ամէն խլմածին մէջ կը գտնէ ամբրոսիա
Ու կերածին մէջ ամէն՝ նեկտարը հին հըրագոյն:

Ան կը խաղայ հովին հետ և ամպին հետ կը խօսի
Ու երգելով կ'զգլի իր իսկ խաչի ճամբայէն,
Մինչդեռ Ոգին հեռեւող իր ուխտերթին մէջ իրեն,
Կուլտ,՝ տրախ տեսներով զայն իրը թռչուն մ'անտառի:

Բոլոր անոնք զոր կ'ուզէ սիրել՝ վախցած կ'ընկրկին,
Կամ քաջութիւն առնելով անդորրութեան իր ի տես
Զանքեր կ'ընեն խրլելու ճիշ մ'իր սրտէն ցաւակէզ,
Եւ իր վըրտ, կը փորձեն մոլուցքն իրենց հոգիին:

Իր բերանին սահմանուած հացին, գինւոյն մէջ հիմա
Անոնք մոխիր կը խառնեն ու գարշելի թուքն իրենց,
Շարժումներով կեղծաւոր կը նեանն ինչ որ բռնեց
Եւ կ'օտարջան երբ իրենց քայլն իր քայլին մէջ կ'իյնայ:

Կ'երթա՛յ սոնքալ ու պոռալ ամենուրեք կինն անոր,
— Քանի որ զիս կը գտնէ պաշտուելու արժանի,
Պիտի ընեմ ես արհեստը կուռքերուն վաղեմի,
Անոնց նըման ունենալ կ'ուզեմ ես միշտ զարդեր նոր,

Պիտի անվերջ գինովնամ ես նարդոսով ու խունկով,
Ծնրագլուծեամբ, միսերով, զինկներով խոտահամ
Որ համազուիմ թէ ինձմով լի ա՛յդ սիրտին մէջ կրնամ
Վաճենք Աստուածն ու տեսնել հին իմ տաճարս ապահով:

Եւ երբոր ա՛լ ձանձրանամ ա՛յս սրբապիղծ խաղերէն,
Պիտի դընեմ իր վըրա՛յ իմ ձեռքըս նուրբ և հուժկու,
Եւ եղունգներըս, նըման հարալիական ճանկերու,
Պիտի տակաւ, յամբարար մինչեւ իր սիրտը իջնեն:

Պզտիկ թռչնո՛յ մը նըման որ կը դողա՛յ, կը հեւա՛յ,
Ա՛յդ կարմիր սիրտն իր անոր կուրծքէն պիտի ես խըլեմ,
Եւ իբրեւ կեր կենդանուո՛յս որ պատկած է քաքիս գէմ,
Պիտի գետինն նետեմ զա՛յն շըհա՛յելով իր վըրա՛յ»:

Դէպի երկինք, ուր դրուած կը տեսնէ դահ մը շքեղ,
Ահա քերթողը անբիծ կը կարկառէ բաղուկներն,
Ու փառակները անհուն որ իր մաքէն կը ժա՛յթքին
Կը ծածկեն տեսքն իր աչքէն ամբոխներուն խելայեղ,

— Եղիւր օրհնեալ, Աստուած իմ, որ տառապանքը կուտաս,
Աստուածային իբրեւ դեղ մ'անմաքրութեանցը մերին,
Եւ լաւագոյն, մաքրագոյն իբր խակութիւնն այն խորին,
Որ կ'ընէ սուրբ հեշտութեանց՝ ուժեղ սիրտերը պատրաստ:

Գիտեմ թէ դուն կը պահես Բանաստեղծին համար տեղ
Մ'երանաւոր շարքին մէջ սրբադնասուրբ Գունդերուն
Եւ թէ անկերջ խնջոյքին պիտի կոչես զինքը դուն
Աթոռներուն, Զօրութեանց և Տէրութեանց լուսաշող:

Գիտեմ թէ վիշտն է միայն աղնուական էութիւնն
Որուն գըպիլ չի կրնար ոչ իսկ դժոխք մը շարիք,
Եւ թէ պէտք է հիւսելու համար պըսակն իմ՝ միութիկ,
Կապտել դարերը բոլոր և տիեզերքը համբուն:

Բայց դոհարները կորած Բալմիրային հընափառ՝
Եւ մետաղներն անձանօթ, մարդարիտներն ալ ծովին,
Քողաղերծուած քու կողմէդ բաւական դեղ չըտային
Պիտի երբեք փալիւլոյ ապարօշին այս պայծառ,

Զի ան շինուած պիտ' ըլլայ մաքրամաքուր լոյսէ լոկ
Սկզբնածին շողերու սուրբ հընոցէն առնուած,
Որուն աւեր, հեծեծուն հայլիններն են մըթամած
Մահկանացու էակի մ'աչքերը էն լուսոռոգ:

ԱԼՊԱԹՐՈՍԸ

Նաւաստիները յաճախ իրր ըղբօսանք կը բռնեն
Ալպաթրոսներ՝ ծովերու թռչունն ալդ մեծ ու շքեղ,
Ոլոնք կուգան, ուղեկից ընկերներու պէս մէկտեղ
Շողենաւին հետ սահող դառն անդհողոց վրայէն:

Սակայն հաղիւ թէ դրուած տախտակներուն վրայ գետնի,
Ալդ կապոյտի արքաներն՝ ամօթահար, անճարակ՝
Խեղճուկ մը վար կը ձրգեն թեւերնին լայն ու ճերմակ,
Զերդ քովերնէն քաշքշուող, ջուրը աւուղ զոյգ մը թի:

Այս ուղեւորն օդաչու ի՞նչ ձախլիկ է ու անկամ.
Ան քիչ մ'առաջ ա՛յնքան վեհ, ի՞նչպէս տըգեղ է հիմա.
Մին ծըխամորճ մը խըրել կըտուցին մէջ կը ջանայ,
Կը կաղայ միւսն հէքին պէս ո՛ր կը թըռէ՛ր յարածամ:

Կը նըմանի բանաստեղծն այս իշխանին ամպերու՝
Որ փոթորկին մէջ կ'երթայ և է նետին անտարբեր.
Աքսորական հողին վրայ՝ ուրկէ կ'ելլեն հայհուչներ,
Անոր թեւերն հսկայի զինք կ'արդիւն քալելու:

ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԻՒՆԸ

Մահկանացուք, գեղեցիկ եմ՝ զերդ-երազ մը կճեայ,
Եւ կուրծքս որուն վոխն ի վոխ զարնըւելով վէրք առիք՝
Ըստեղծըւած է որպէս զի բանաստեղծն ունենայ
Սէր մը նիւթին պէս անանց և անոր պէս ալ լըռիկ:

Կապոյտին մէջ ես կ'իշխեմ իբրեւ՝ սփինքս մ'անդդած.
Ես՝ կարապի պէս ճերմակ, սիրտ մ'ունիմ պաղ ձիւնի պէս.
Կ'ատեմ շարժումն որ խախտել կուտայ գիծերն հաստատուած
Եւ երբեք չեմ արտասուեր ու երբեք չեմ խնդար ես:

Բանաստեղծներն, հրմայուած իմ ձեւերէս վեհադդու՝
Որոնց տիպար կը թըլին խըրոխտադոյն արձաններն,
Իրենց օրերն ըսպառեն պիտի ուսմամբ խստամբեր:

Զի դիւթելու համար այս տարփաւորներըս հըլու
Հայելիներ ունիմ ջինջ, գեղեցկացնող ամէն բան,
Աչքերըս, լայն իմ աչքերս, արեւափայլ յաւիտեան:

ԿՈՒՏԱՄ ՔԵԶԻ ...

Կուտամ քեզի այս տաղերն՝ որպէսդի օր մը եթէ
Նաւ բարերախտ զոր վարեց հիւսիսի հով մը աղուոր՝
Անունս հասնի անվըտանդ մինչեւ դարերն հեռաւոր
Եւ իրիկուն մ'երազել մարդոց միտքերը մըղէ,

Քու յիշատակդ, անորոշ հէքեաթներու հանդունակ,
Յողներընէ ընթերցողն իր թրթռումովը տաղի,
Եւ յանգերէս կախուածի նըման մընայ ա ճօճի
Որպէս թէ զինքը անոնց կըցէր միսթիկ մէկ օղակ.

Դո՛ւն, ով էակ անիծեալ՝ որուն ոչինչ, անդունդէն
Մինչեւ երկինք, ինձմէ դատ, կուտայ երբեք պատասխան,
— Ի՛վ դուն՝ որ շուք մը ինչպէս, քայլահետով պատրական,

Բարձրահայեաց, թեթեւոտն՝ կը կախտես համբօրէն
Տխմար մարդերն որ ըզքեզ կը գանեն դառն հիմա,
Արձա՛ն աչքով կարծրակուպր, հրեշտակ ճակտով պղնձեայ,

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

I

Տըղուն համար, քարտէսի և պատկերի սիրահար,
Համադօր է տիեզերքն ախորժակին իր անհուն,
Ահ, աշխարհն այս ինչքան մեծ է լոյսին տակ լամբերուն,
Յիշատակի նա,յուածքին ինչքան պղտիկ է աշխարհն:

Ճամբայ կ'իյնանք առաւօտ մ'ուղեղնիս լի կըրակով,
Մեր սիրտն ուռած սխերով և տենչերով դառնածին,
Եւ կ'ընթանանք, անճնատուր մեծ կոհակայ կշռոյթին,
Անհունը մեր օրերով հունաւորիդ վըրայ, ծո'վ:

Ոմանք ուրախ՝ փախչելուն հայրենիքէ մը անարդ,
Այլք, սոսկումէն իրենց հին օրօրոցին և շատեր,
Աստղաբաշխներ ու էին կընծ մ'աչքին մէջ սուղուած,
Կիրկերային բռնաւոր, վտանգաբոյր դիւթերանդ:

Որպէսզի դեռ չըփոխուին անատունի, կ'արբենան
Անոնք լոյսով, միջոցով և երկինքով հըրաշող,
Զիրենք խածնող սառոյցներն, ու արեւները այրող,
Համբոյրներուն համրաբար կը սրբեն հեաքը դաժան:

Բայց ճշմարիտ ճամբորդներն անոնք են որ մեկնելու
Համար միայն կը մեկնին, թեթեւասիրտ և հանդոյն
Օգտաւարկին՝ անոնք միշտ կը յանձնուն բախտերուն
Եւ զոչելով, Օն, երթանք, — չըգիտնալով թէ ինչու:

Եւ անոնք որ տենչերով՝ ամպերու ակօ բխրածեւ,
Կ'ողբեկոչեն, նորագիր զինուոր մ'ինչպէս թնդանօթն,
Հեշտութիւններ լայնասփիւռ, յարափոփոխ, անծանօթ,
Որոնց անունը միշտ գոց մընաց մտքին մեր առջեւ:

II

Կ'ընտրենք մեղի օրինակ հսկն ու գնտակն ալ, բարէ,
Ռբ կը պարեն, կ'աստոստեն. նոյնիակ քունին մէջ մերին
Մեղ կը տանջէ, կը քաշէ հետաքրքրման խօլ ոգին,
Իբրեւ Հրեշտակ մը անգութ որ արեւներ կը զարնէ:

Բա՛խտ տարօրէն՝ ուր անվերջ տեղ կը փոխէ նպատակն,
Եւ, չըլլալով ոչ ուրեք, կրնայ ամէն կողմ ըլլալ.
Ուր Մարդն որուն չի գիտեր յոյսը երբեք քընանալ,
Իր հանգիստին ի խնդիր կը վազվըղէ շարունակ:

Եռակայմ մ'է մեր հողին փնտըռող իր Իկարիան,
Կամրջակէն կը հնչէ ձայն մը խռողոտ, «Աչքըդ բաց»,
Ձայն մը ուժեղ՝ հայեկէն կ'աղաղակէ խենթեցած՝
«Երջանկութիւն, Սէ՛ր և Փա՛ռք...» Դժոխք, խարակ մըն էր ան:

Ամէն կողեակ հեռուի՝ զոր դէտն իմաց մեղ կուտայ,
Ճակատագրէն խոստացուած էլտորատօ մ'է կարծես.
Շըւայտութեան մէջ վաղուան թաւալող միտքն հեշտասէր
Ժայռ մը միայն կը դտնէ այգալոյսին տակ հիմա:

Օ՛ այս դժբախտ սիրահա՛րն երկիրներուն ցընորքի,
Պէ՞տք է զարնել շղթայի, պէ՞տք է արդեօք նետել ծով,
Ամերիկա ըստեղծող սա նաւաստին միշտ զինով
Որ անդունդները կ'ընէ դառն ու խաւար աւելի:

Ինչպէս ցեխին մէջ դացող դատարկասրտը ծերուկ
Քիթը հովուն՝ կ'երազէ դըրախտ մ'անհուն, շողշողուն,
Այնպէս ալ աչքն իր դիւթուած կ'ըզնչմարէ հին Բաբուն,
Ամենուր որ՝ մոմ մը լոյս կուտայ խիւղի մը ցածուկ:

III

Զարմանալի ճամբորդներ, ի՞նչքան վըսեմ պատմութիւն
Մենք կը կարդանք ձեր աչքին մէջ ծովերու նըման խոր.
Բացէք տուփերը մեզի ձեր յուշերուն նորանոր,
Գոհարներուն՝ աստղերով, եթերներով աղաղձուն:

Կը փափաքինք մենք երթալ անառագա՛ստ, անշողի՛.
Սահեցուցէք, որպէսզի զըւարթանան մեր բանտերն,
Այս կըտաւի պէս քաշուած ուղեղներուն վըրայ մեր
Հորիզոնները բոլոր՝ ձեր յուշերովը առլի:

Ըսէ՛ք, ի՞նչեր տեսաք դաւք:

IV

Տեսանք աստղեր յար և ցանգ,
եւ ալի՛քներ, ու տեսանք դեռ աւաղների համասփիւռ,
եւ հակառակ բիւր ցնցմանց, աղէտներու նաեւ բիւր,
Մենք, ինչպէս հոս, շատ յաճախ մեռնելու չափ ձանձրացանք:

Փառքն արեւին, տարածուած մանիշագոյն ծովուն վրայ,
եւ փառքը մեծ քաղաքաց՝ արեւին մէջ մայրամուտ,
կը վառէին մեր սրտին խորը փափաք մ'անօգուտ,
Ճամբորդելու դէպ՝ երկինք մ'իր ցլքերով խաբեբայ:

Ամենաճոխ ոստաններն, ամենաղեղ տեսարանք
Զունեցան օր մը երբեք խորհրդաւոր հըրասլոյրն
Անոնց որ մեղ կ'ընծայէ դիտուածն ամպին հեալ կոյր,
եւ միշտ տենչանքը մեղի կը պատճառէր տառապանք:

— Սակայն վայելքը յաճախ ուժ կը ջամբէ տենչանքին,
Ո՛վ Տենչա՛նք՝ ծա՛ռ հընամեայ որուն հաճոյքն է պարար,
Մինչդեռ կեղեւըդ փափուկ կը կարծրանայ անդադար՝
Ճիւղերըդ միշտ աւելի արեղակին կը ձգտին:

IV

Պիտի մեծնա՞ւ միշտ, ծա՛ռ մեծ ու աւելի կենսունակ
Քան թէ հոճին: – Ժողովեցինք սակայն քանի մը պատկեր
Ձեր անյադուրդ աշտոմին համար, ո՞վ խենդ եղբայրներ,
Որ ամէն ինչ հեռուէն եկած ազուոր կը դռնաք:

Ողջունեցինք մենք կուռքեր սրտնք պատիճ ունէին,
Յետոյ դահեր՝ զարդարուած գոհարներով փալփրլուն,
Եւ պալատներ մանրաշխատ՝ որոնց դիւթիչ ճոխութիւնն
Ըլլար պիտի կործանող երազն հոս է՛ն հարուստին,

Եւ հազուստներ որ աչքին զինովութիւն մը կուտան,
Կիներ՝ որոնց ներկուած են ախռաներն ու եղունգն,
Եւ օձերէն փայփայտող աճպարարներ մրամոյնք:

V

Յետո՞յ, յետո՞յ տակաւին:

VI

Ո՞վ ուղեղներ մանկական:

Ձմունալու համար մեծ պատկերն որուն կ'սպասէք,
Ամենուրեք մենք տեսանք, չըփնարուած խակ դանի,
Վերին ոտքէն սանդուղին մինչ անոր ստքը վարի,
Անմահ մեղքին տեսարանն որ չէ երբեք,

Կինը անարդ ու տխմար ու փառամոլ դերուհի,
 Ինքզինք պաշտող լրջութեամբ, չըգանելով ալ սիրող,
 Այլը

*
 * *

Մա՛հ, ծերունի նաւապետ, ժամն է, երկաթն առնենք վեր,
 Ո՛վ մահ, ճամբա, ինձանք ա՛լ, այս երկիրն է ձանձրալի,
 Երկինքն ու ծովը եթէ կը նըմանին մեւանի,
 Քեզի ծանօթ մեր սիրտերն ունին սակայն ճաշանչներ:

Հասեցուր թոյնըդ մեր մէջ՝ որպէսզի ուժ տայ մեզ ան,
 Կուղենք, այնքան սաստկազին այդ կրակէն մենք կ'այրինք,
 Մըխրըճել խորն անդունդին՝ Դըժոխք կոչուի թէ երկինք,
 Որպէսզի խորն անյայտին մենք հանդիպինք նորութեան:

Պիտան
 Արտակ
 Գանիրէ — Մարտիս

ՎԻՅԸ

Բասգալ իր վիհը ունէր որ կը քալէր իրեն հետ,
— Աւա՛ղ, ամէն ինչ վիհ է, — դործ. խօսք, տենչանք, երազանք,
եւ մաղերուս վըրա, որանք կը տնկըւին շիփշիտակ,
կ'զգամ անցնիլը յաճախ Վախի հովուն չարաղէտ:

Վերը, վարը, ամէն տեղ կա, խորութիւն, աւազափ,
եւ լըռութիւն և միջոց ահատեսիլ, ահաթով...
Գիշերներուս յատակին վըրա, Աստուած իր մատով
կը գըծազրէ մղձաւանջ մը բաղմաձեւ ու անչափ:

Քունէն աշնպէս կ'երկնչիմ ինչպէս ծակէ մը որ լի
է սոսկումով մ'անորոշ և կ'երթայ տեղ մ'անծանօթ,
Աչքըս ամէն լուսանցքէ կը հանդիպի անհունի:

Ու միտքըս միշտ բռնըւած սլառաւտախտէ, միշտ անձկոտ,
կը նախանձի անղգած անդորրութեանն ունայնին:
— Էականերէն, Թիւերէն, ահ, դուրս չելլել բընաւին:

ԿԱՓԱՐԻՉԸ

Ո՛ւր և ո՛ր կողմ՝ ալ երթայ, երկրի վըրայ թէ ծովու,
Գտնէ հոն սառ արեգակ կամ կըլիմայ հըրահոս,
Ըլլայ ծառայ Յիսուսի կամ Աստղիկի խնկարկու՝
Սեւամըռութ մուրացիկ կամ ոսկեպատ կըրեսոս,

Հաստատակեաց՝ թափառիկ, քաղաքացի՝ շինական,
Իր փոքր սղեղն ըլլայ ժիր և կամ ըլլայ յամրածոճ,
Կ'ենթարկըլի մարդն ամէն տեղ խորհուրդին պակուցման,
Եւ կը նայի դէպի վեր միայն աչքով մը դողդոջ՝

Վերը՝ երկինք, զինք խեղդող այդ դամբանի պտար լուռ,
Ձեղուն՝ վառուած ծաղրախառն երգախաղի մը համար,
Ուր կը կոխեն հտալիտներն արիւնաղանդ հող մը յար՝

Անառակին՝ վախը հուսկ, ճգնաւորին՝ յոյսը կուռ,
Երկինքը, սեւ կափարիչ հըսկայական պըտուկի,
Ուր աննշմար ու անթիւ Մարդկութիւնն է որ կ'եփի՝

ՄԱՐԴՆ ՈՒ ԾՈՎԸ

Մա՛րդ աղատ, միշտ պիտի սիրես ծովը դուն,
Ծովը հայելիդ է, կը դիտես քու հոգիդ
Իր կոհակին թաւարումին մէջ անհուն,
Եւ նոյնքան դաուն ու խոր է վիհը միտքիդ:

Հաճոյք է քեզ քու պատկերիդ մէջ սուղաւիլ,
Զայն կը դրկես դուն աչքերով, թեւերով
Եւ կը մոռնայ սիրտդ իր աղմուկին . . .
Անոր անդաւադ ու վայրենի հեծքին քով:

Երկուքդ ալ էք խորհրդապահ ու մռայլ,
Անդունդներուդ յատակն ոչ ոք չափեց, մա՛րդ,
Ոչ ոք գիտէ, ծո՛ւղ, քու դանձերդ սքողեալ,
Զեր գաղանիքներն են ա՛յնքան խոր, ա՛յնքան բարդ:

Եւ սակայն, օ՛հ, անհաշուելի են դարերն
Յորմեհետէ, դուք կը կռուիք անդադար,
Այնքան սաստիկ կը սիրէք մահն ու աւերն,
Յաւերթական ըմբի՛շք, եղբա՛րք վրիժավառ:

ՔԱՆԴՈՒՄ

Քովըս անդուլ անդագար կը շարժըտի Սատանան.
Անհրապելի որպէս շունչ մը կը լողայ շուրջըս ան.
Զայն կը կլլեմ եւ կ'զգամ որ կ'այրի թոքըս անկէ
Եւ թէ զիս տենչ մը անանց ու յան աւոր՝ կը փրկէ:

Ան մերթ կ'առնէ, զիտնալով իմ մեծ սէրըս Արուեստի
Ձեւը կնոջ մը կանանց մէջ ամենէն տարփելի,
Եւ պատրիարկի բռնելով թէ հոգիս շատ է մռայլ՝
Կատայ շուրթիս վարժութիւնն հեղուկներու անիծեալ:

Ան կը քրշէ զիս ախպէս, հեռու աչքէն Աստուծոյ,
Վաստակարեկ, հեւաստառ, մէջտեղը խոր դաշտերուն՝
Իւր Չանձրոյթին կը տիրէ ամայութիւնը անհուն,

Եւ կը նետէ, աչքերուս մէջ լի դողովն ամօթոյ,
Բերանորայ մեծ վէրքեր եւ ըզգեստներ շարաւոտ,
Եւ Քանդումի իր գործիքն արիւնաղանդ, մահահոտ:

ԳԵՃԵՆԱՊԱՐՏ ԿԱՆԱՅՔ

Նչպէս արջառ մը խոհուն աւաղին վըրայ երկարած,
Կը դարձընեն աչքերնին դէպ' հորիզոնը ծովուն,
Ոտքերն իրար ոլոնող, ձեռքերը մօտ միմիանց,
Նըւաղումներ ունին քաղցր ու սարսուռներ դառնագոյն:

Ոմանք, երկար դադանիքներ փոխանակել ցանկացող,
Պուրակներու կ'երթան խորն՝ ուր կը հեծեն առուակներ,
Անհամարձակ մանկութեան հեզելով սէրն ահագող
Եւ նորասունկ ծառերու կը փորեն փայտը անբեր:

Այլք, կը քալեն քոյրերու նըման դանդաղ, ծանրադէմ,
Մէջէն այն սեւ ժայռերուն՝ տեսիլքներով առլըցուն,
Ուր սուրբ Անտոն նշմարեց յանկարծ յառնելը իր դէմ,
Իր փորձութեանց մերկ և յորդ լավա, յակերպ ծիծերուն:

Մէկ քանիներ, հըրահոս ռետիններու լոյսին տակ
Լուռ խռոշին մէջը հին քարայրներու հեթանոս,
Քեղ կը կանչեն օգնութեան իրենց տենդին ճրչարձակ,
Քե'ղ, խաղաղիչ ամէն հին խղճիսայթի, ո'վ Բաղոս:

Եւ այլք, որոնք յուռութներ ունին կախուած կուրծքերնէն,
Եւ խարսղան մը պահուած ըղգեստներնուն տակ երկայն,
Մութ անտառին ու մենիկ զիշերուան մէջ կը խառնեն
Տանջանքներու արցունքին՝ փրփուրը լուռ հեշտութեան:

Ո'վ դուք, կոյսեր ու դեւեր, մարտիրոսներ, հրէշներ,
Դուք իրականը ծաղրող ու ծռամկող միտքեր մեծ,
Որոնողներ անհունի, բարեպաշտօն, մեղսատէր,
Խեղդըւող մերթ ճիշերէ, մերթ լացերէ դառնահեծ,

Դուք զոր հագիս հալածեց ձեր դըժոխքին մէջը մութ,
Խեղճ քոյրիկներ, կը սիրեմ ու կը գթամ ձեզ նաեւ,
Ձեր ցաւերուն համար դորշ, ծարաւներուն անյազուրդ,
Եւ մեծ սիրտերը լեցնող սիրոյ մոխրին համար սեւ:

ԱՆՑՈՐԴ ԿՆՈՋ ՄԸ

Խըլացուցիչ փողոցին ժըխորը շուրջըս կ'առնար:
Երկար ու նուրբ, սըղաւոր, — սո՛ւղ խորունկ, վիշտ վեհաափայ,
Կին մը անցաւ, վեր առած և օրրելով մեղմարար
Ծալլը ձեռքին պերճասէր՝ փոթ, դրրասանդ ու խըծիպ:

Թեթեւաշարժ, բարձրաշուք, արձանելի՛ սըրունքով:
Ես յիմարի մը նըման կծկըւելով կ'ըմպէի
Իր աչքին մէջ՝ մըթամած երկինք յըղի մրրիկով,
Շըլացուցիչ քաղցրութիւնն ու հաճոյքը թունալի:

Փայլա՛կ մը լոկ... և գիշեր: — Ո՛վ գեղեցիկ անցորդ սէգ,
Որուն նայուածքը յանկարծ վերապրեցուց իմ հոգիս,
Յաւիտենի՞ց մէջ ինծի պիտի նսրէն հանդիպիս:

Այլո՞ւր, հասկէ շա՛տ հեռու, շա՛տ ուշ, դուցէ ալ երբեք,
Զի փոխադարձ չենք գիտեր թէ ս'ւր կ'երթանք տարադիր,
Դուն զոր պիտի սիրէի, ս'վ դուն որ զայն գիտէի՛ր:

ԿՈՅՐԵՐԸ

Դիտէ՛ զանոնք, հոգի՛դ իմ, քստմնելի են իրապէս.
Խաւաճիկներ յիշեցնող, տարտամօրէն ծաղրելի.
Ահաղդեցիկ, տարօրէն՝ զերդ շրջիկները քունի,
Ուղղած մըթին բիրերնին հեռուն, կէտի մը անտես:

Իրենց աչքերն՝ ուրնցմէ Աստուծոյ կայծն է թըռեր,
Իբր թէ հեռուն նայելն՝ կը մընան միշտ բարձրացած
Դէպի երկինք, չես տեսներ որ մայթերուն վրայ ցած
Անոնք կախեն երազկոտ ու ծանրաքարշ գլխուխներ:

Այսպէս անոնք կը կտրեն կ'անցնին խաւարն անյատակ՝
Որ եղբայրն է լըռութեան մշտնջենի: Ա՛՛վ Քաղաք,
Մինչդեռ կ'երգես, կը խնդաս, կը բառաչես շորս կողմէն

Դուն՝ հաճոյքին անձնատուր մինչեւ տանջանքը յիմար,
Կը քաշկռտուիմ, տե՛ս, ես ալ, բայց քան անոնք ապշահար՝
Կ'ըսեմ. Արդեօք երկնից մէջ կոյրերն այս ի՞նչ կ'որոնեն:

ՊԶՏԻԿ ՊԱՌԱԽՆԵՐԸ

Հընամեայ մայր քաղաքացի ծալքերուն մէջ ծամածուռ,
Ուր կ'ըլլայ մեծ կախարդանք մի դարշութիւնը անգամ,
Ես կ'սպասեմ, հընադանդ իմ հաճոյիցըս տըխուր,
Էականերու եղական, շատ սիրուն, շատ ալ դառամ:

Այս յօդալոյծ հըրէշներն եղան կիներ ատենօք,
Եփոնինա կամ Լաիս Կոտրած, ելած կուղերնին.
Կամ ոլըրած՝ հողիներ են դեռ, սիրե՛նք մենք զանոնք.
Վըտաւակին ներքեւ ծակ ու կերպասին տակ ցրաին՝

Անոնք՝ ծեծուած հիւսիսի անգութ հովէն կը սողան,
Հանրակառքին՝ դողալով թաւալաղլոր ժըխորէն
Եւ սեղմելով կողերնուն վրայ մասունքի մը նըման,
Ասեղնագործ ձեռնապարկ մը ծաղկաղեղ նըկարէն,

Կը դըրոգեն և ունին խամաճիկի շարժումներ,
Կը քաշքշուին տեղէ տեղ կենդանեաց պէս վիրաւոր,
Կամ կը պարեն ակամայ, զերդ զանգակներ տարութեր,
Որոնցմէ վար է կախուեր դեւ մ'անողորմ, խենդօրօր:

Բեկուած թէեւ՝ բայց ունին աչքեր ծակող շէխբի պէս
Եւ փալփըլող՝ խաւարին մէջ զերդ փոսեր ուր ջուր կայ...

ԱՂՔԱՏՆԵՐՈՒՆ ՄԱՅԸ

Մահն է որ մեզ կ'սփոփէ, աւա՛ղ, և մեզ կ'ապրեցնէ,
Ան նըպատակն է կեանքին, ու միմիակ յոյսն է ան՝
Որ դիմթաջուր մը ինչպէս, կ'ողեւորէ, կ'արբեցնէ
Եւ սիրտ կուտայ քաղելու մինչեւ իրկունը օրուան:

Քօղին տակէն փոթորկին ու սառոյցին ու ձիւնին,
Ան նըշոյլն է թրթռացող հորիզոնին վրայ մըռայլ,
Ուղեգետքին ցոյց տըւած օթեւանն է անուանին՝
Ուր կարենանք անխի մենք ուտել, հանգչիլ, քընանալ:

Հրեշտակ մ'է ան որ բարակ մատներուն մէջ հըմայիչ
Կը պահէ քունն ու շընորհն երազներու երկնաթռիչ,
Եւ կը շտկէ անկողինն աղքատ ու մերկ բաղմութեանց:

Աստուածներու փառքն է ան, շտեմարանն է միսթիք,
Զըքաւորին քրտակն է և հընամեայ հայրենիքն,
Ան դուռն է մեծ անձանօթ երկինքներու վըրայ բաց:

ԱԶԴԱՐԱՐԸ

Մարդն, արժանի այս անունին
Սրտին մէջ օձ մ'ունի դեղին՝
Նստած իբրեւ գահու վրայ,
Որ ինք կ'ուզեմ երբ կ'ըսէ՝ Ոչ կը շըշայ:

Իջիր յատակն աչքին աղու
Այծոտներու կամ Նիւսերու,
Ակռան կ'ըս : Խորհէ, ունիա դուն պարտքեր:

Շինէ զաւակ կամ անկէ ծառ,
Հիւսէ քերթուած, տաշէ մարմար,
Ակռան կ'ըսէ. Պիտի ապրի՞ս այս դիշեր:

Ինչ ալ յուսայ, ինչ ալ փորձէ,
Մարդը չապրի՛ր ոչ մէկ բոպէ
Առանց որ աղիւն այդ պժգալի
Իժին՝ սույէ և ինք անխօս զայն տանի:

ԲՆԱՆԿԱՐ

Կ'ուզեմ, որպէս զի տաղերս անբըծօրէն յօրինուին,
Աստղաբաշխին պէս սրտակիլ մօտը խորունկ երկինքին,
Եւ զանգատանց դըրացի, երազամոյն ունկնդրել
Հանդիսաւոր մաղթերդնին՝ հովէն տարուող թել առ թել,
Երկու ձեռքս ծընօտիս՝ ձեզնա յարկիս բարձունքէն
Պիտի տեսնեմ՝ դորձատունն ուր կը խօսին ու կ'երգեն,
Զանգատուներ, ծխաններն՝ ուտան նաւին կայմերն այս,
Ու երկինք, քեզ ո՛ր երազն յաւիտեանի մեզ կուտաս:

Քաղցր է տեսնել մըշուշին մէջէն վառիլը յանկարծ
Առջի աստղին քու վըրադ ու լամբարին՝ քու դիմաց,
Դէպի երկինք բարձրանայն տծուխի սեւ դետերուն
Եւ հասեցնելը լուսնին իր կախարդանքը տժգոյն:
Գարունն, ամառն ու աշունն ապրիմ պիտի անվրդով,
Ու երբ հասնի ձմեռն իր միօրինակ ձիւներով՝
Պիտի գոցեմ ամրապէս ամենուրեք փեղկ ու դուռ,
Գիշերուան մէջ շինելու համար պալատ մ'ոսկեկուռ:

Ու երազեմ պիտի ա՛լ հորիզոններ կապտաւուն,
Ու պարտէզներ, ու ցալաքեր՝ լացող վըրան գուռերուն,
Ու համբոյրներ, թռչուններ՝ երգող իրկուն ու առտու,
Ու ինչ որ սէրը ունի ամենապարզ ու ազու:
Պատուհանիս բաղխըւող մարդածըխորը դուրսի՝
Ճակատըս վեր սեղանէս առնել պիտի չաջողի,
Զի ես սուղուած պիտ' ըլլամ խորը սա մեծ հեշտութեան՝
Ըստեղծելու իմ կամքովս, ահողջ Գարունը բուրեան,
Արեւ մը դուրս հանելու իմ իսկ սրտէս, ու հրավառ
Խորհուրդներէս շինելու գաղջ մթնոլորտ մ'ինձ համար:

C.

Այն աղախինք մեծսիրտ որմէ նախանձ կ'զգայիր
 Եւ որ խեղճուկ խոտերու տակ կը նիրհէ քունը իր,
 Պէտք էր, սակայն, որ իրեն քիչ մը ծաղիկ տանէինք,
 Մեռելներն, հէք մեռելներն ունին վիշտեր մեծածիղ,
 Եւ երբ կուգայ Հոկտեմբերն յօտել յոգնած ճիւղերն հին
 Ու փրչել հովն իր տխուր շունչը անոնց մարմարին,
 Անոնք ըզմեղ ապերախտ պէտք է դանեն արդարեւ՝
 Որ տաքուկ մը կը ննջենք վերմակներուն մեր ներքեւ,
 Մինչդեռ իրենք, կրծքւած երազներէ ահուելի,
 Առանց բարձի ընկերոջ, առանց անոյշ զըրոյցի,
 Իրենց սառած, որդնոտած կըմախքներուն վըրայ ծեր
 Կ'զգան հայիլը ձիւնին զոր հոն ձմեռն է դիզեր
 Ու թաւալիլը դարուն, առանց որ մէկը երբեք
 Իրենց վերեւ նորոգէր պըսակն ու խաչն հընարեկ:

Եթէ իրկունն, այն պահուն ուր կ'երդէ կոճղը խոշոր՝
 Թիկնաթուին մէջ նստած տեսնեմ զայն լուռ ու անդորր,
 Դեկտեմբերի ցուրտ-կապոյտ դիշեր մ'եթէ զայն դանեմ
 Իմ սենեակիս մէկ անկիւնն՝ ամփոփ նստած, ծանրադէմ:
 Եկած խորէն վերջնական իր անկողնին. հոկելով
 Հիմա մեծցած տղուն վրայ իր մայրենի հայուածքով,
 Ի՞նչ պատասխան պիտի տամ այդ բարեպաշտ հոգիին
 Երբ իր դատարկ կոպերէն արցունքներ վար թափ/թըփին:

ԱՐԵՒԸ

Երբոր արեւը անդուծ իր նետերով հըրեղէն
կը հարուածէ ամէն ինչ, քաղաք, տանիք, դաշտ, ցորեն,
եւ, հընամաշ թաղին մէջ ուր խուղերու երեսին,
Գաղտ ցովութեանց պահպանակ՝ փեղկերը վար կը կախուին,
Կ'երթամ մինակ, խօշ մարտիս խել-խօշ փորձերն ընելու,
Հոտն առնելով հոս ու հոն պահուած աղուոր յանգերու,
Բառերու վրայ դայթելով զերդ քարերու վըրայ թաց
եւ շարժելով մերթ տողեր զոր վաղուց եմ երազած:

Սննդատու հայրը այս՝ տժգունութեանց թշնամի,
Կ'արթնցընէ դաշտին մէջ գէղեր որդի և վարդի.
Շողիացած՝ կը հանէ երկինք հողերը բոլոր
եւ ամէն միտք ու փեթակ կ'ընէ իրմով մեղրածոր.
Անթաղուպով գացողին ինքը կուտայ թարմութիւն
եւ աղջընակ մը ինչպէս՝ կ'ընէ դայն քաղցր ու ժպտուն.
Հունձքին՝ կ'ուղղէ հըրաման որ բարձրանայ, հասուննայ՝
Անվերջ ծաղկիլ բաղձացող երկրի սրտին մէջ անմահ,
Երբ, քերթողի մը նման, ան քաղաքները կ'իջնէ,
Կ'աղնըւացնէ հոն իրերն ամենագարշ ու դժնէ,
Եւ առանձին, անաղմուկ, իբրեւ արքայ գթառատ,
Մուտք կը գործէ ան ամէն հիւանդանոց և պալատ:

ՎԵՐՋԱԼՈՅՍ

Ահա չքնաղ երեկոն, սճրագործին բարեկամ,
Ձերդ մեղսակից մ'ան կուգայ՝ քայլերով դադար ու տարտամ,
Երկինք տակաւ կը դոյցուի իբր ննջախորշ մը հսկայ
Եւ անհամբեր մարդն արդէն վայրի դադան մը կ'ըլլայ:

Երեկո՛յ, մե՛ղմ երեկո՛յ զոր կը կանչէ ա՛ն որուն
Կրնան առանց սըտելու թեւերն ըսել՝ Գոհութի՛ւն,
Աշխատեցանք մենք այսօր... Երեկոն լոկ կ'սփռփէ
Միտքերն որոնք կը լափուին չընտանեցող ցաւերէ,
Յամառ գիտունն որ տակաւ կ'զգայ հակիկն իր ճակտին
Եւ գործաւորն ալ կըքած որ կը գիմէ անկողին:

Բայց ծանրօրէն կ'արթննան, գործի մարդու նըման չար,
 Աղէտողում բիւր դեւեր մթնոլորտին մէջ խաւար
 Եւ թռչելով կը զարնեն, կը զարնըին փեղկերուն,
 Լապտերներու նշոյլին տակ՝ հովերէ սարսըռուն,
 Կը փողփողի, կը վառի պոռնըկութիւնը ահա.
 Ան մըջնաբոյն մը ինչպէս՝ անցքերն անթիւ կը բանայ.
 Իբր յարձակում մը նիւթող սպրդաքայլ թշնամի՝
 Ամենուրեք կը պեղէ իրեն ճամբայ մը գաղտնի
 Եւ կը շարժի, քաղաքին խորն որ շինուած է տիղմէ,
 Որդի մը պէս որ մարդուն հացը բերնէն կը խըլէ.
 Ասդին անդին կը լսուին խոհանոցի սուլուններ,
 Կափկափումներ թատրոնի, նըւագի ձայն մը կերկեր,
 Ճաշատունները որոնք կ'ապրին խաղի հասոյթով,
 Աղիճներով կը լեցուն՝ կըծիծներու նստած քով.
 Մինչդեռ գողերն, որ հանգիստ չունին և չեն ուղեր տալ՝
 Պիտի շուտով ըսկըսին աշխատանքի իրենք ալ,
 Ընտիպելով որ մեղմիւ բացուին դուռներն ու արկղերն
 Եւ տան իրենց տարփուհեաց հագուստ կապուստն ու զարդերն:

Ինքնամոլութիւնէ՛, ո՛վ հողիս, այս լըջադոյն վայրկեանին,
Խըցած ահանջդ աշխարհի մըռընչիւնին ահագին,
Այս այն ժամն է ուր սաքի կ'ելլեն ցաւերն հիւանդաց,
Մըռալլ Գիշերը անոնց կսկորդին վրայ է նստած
Եւ դէպի վիհն ընդհանուր անոնց ճամբայ կը բանայ,
Հիւանդանոցը անոնց թառանչով լի է հիւս
Եւ շատեր կան որ չերթան պիտի ալլեւս, կրակին մօտ,
Ուտել ապուրը իրենց՝ հողւոյ մը հետ դորովստ:

Եւ խորհի՛լ թէ մեծագոյն մասը անոնց չճանչցա՛ւ
Անուշու.թիւնն երգիքի մ'ու չապրեցա՛ւ իսկ բնաւ:

ԱՅԼԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գեղուհի մ'է ան, ճոխ պարանոցով,
Թաթխող իր գինւոյն մէջ մաղերը ծով,
Ճանկերը սիրոյ, խաղատան թոյներն
Անոր կրանիթէ մորթին վըրայէն
Կ'անցնին սահելո՛ւ կամ կը ըթանան.
Մութ՝ կուտայ Մահուան ու Շուայտութեան՝
Որոնց ճիւղի ձեռքն աւերող միշտ՝
Իր խաղերուն մէջ յարգած է ան խիստ
Շինոյթը անոր մարմնոյն պինդ ու վեհ.
Իբր աստուածուհի մը ան կը քալէ,
Իբր սուրբանուհի մը կը հանգչի ան,
Ունի հաճոյքին դենն իսլամական
Եւ բաց թեւերուն մէջ զոր կը լընուն
Ծիծերն իր կըլոր՝ ան աչքով քթթուն
Կը կանչէ ամբողջ մարդոց ցեղը ծոյլ,
Գիտէ, կը հաւտայ այս կոյսը ամուլ
Բայց անհրաժեշտ՝ աշխարհի կեանքին,
Թէ գեղը մարմնոյ ձիրք մըն է անդին
Որ ամէն մեղքի կը խըլէ ներումն,
Դժոխք, Քաւարան կը ձգէ հեռուն
Եւ երբ հասնի ժամն ուր մտնէ պիտի
Սեւ Գիշերին մէջ, ան պիտի հայի,
Մահուան երեսին՝ զերդ մանուկ մը ջինջ,
Ոչ ատելութեան ըզգացումով, ոչ զիղջ:

ՅԱԻՒ ԱԼՔԻՍԻԱ

Մին լիովն կուտայ իր խանդը քեզ,
Միւսը իր սուգն, ով Բընութիւն,
Ինչ որ դամբան կ'ըսէ մէկուն
Միւսին կ'ըսէ Կեանք ու Հանդէս:

Դո՛ւն նոր Հերմէս զիս հողացող,
Որ միշտ տըւիր ինձ վախը հին,
Կ'ընես նըման զիս Միգասին՝
Ալքիմիագէտն ա,յն տրամաշող:

Քեզմով ոսկին կ'ընեմ երկաթ,
Կ'ընեմ դժոխք ամէն դըրախտ,
Ամպերն ահա պատանք կ'ըլլան

Պահող դիակ մը սիրելի
Եւ ամերուսն վրայ երկնքի
Կը կանգնեմ մեծ մէկ դամբարան:

ՄԲԼԻՆ

Հազար տարի ապրողէ մ'աւելի յուշ ունիմ ես :

Գլրոյաւոր պահարան մ'ուր լեցուեր են դէզ առ դէզ
Հաշիւ, քերթուած, սիրատումս, դատի թուղթեր ու երգեր,
Ու մազեր ծանրը՝ որոնք ըստացադրով մ'են կապուեր,
Նըւազ դադանիք կը պահէ թան իմ ուղեղըս տըխուր :
Ան բուրդ մըն է, անսահման դեանադամբա՛ն մըն է՝ ուր
կայ աւելի շատ մեռել քան փոսին մէջ աղքատաց :
— Գերեզմաննոց մ'եմ ամբողջ՝ ուրկէ փախած է լուսինն
Եւ ուր երկար զղջմանց պէս բանակ մը որդ կը սողայ
Յարձակելով քաղցրագոյն մեռելներուս իմ վրայ :
Ես զարդախուց մըն իմ հին, լեցուն թուամած վարդերով,
Ուր նորոյթներ հընամեայ կը խըճողուին քովէ քով,
Ուր բաստելներ հեծեծուն և Պուշէներ տժգունած
Կը շնչեն բոյրն որ կ'ելլէ սրուակի մը բերնէն բաց :

Ոչինչ երկար է այնքան որքան օրերը ա՛յն կազ,
Երբոր վերէն թափթըփող ձիւնին ներքեւ ծանրամաղ,
Կ'առնէ Չանձրոյթը, պըտո՛ւղ անտարբերաց մութ հողւոյն
Անմահութեան անսահման սամանն ու չափը անհուն :
— Այսուհետեւ, դուն չե՛ս ալ, ով կենդանի նիւթ, ոչինչ
Բայց թէ միայն կըրանիթ մը

ՍԲԼԻՆ

Ես երկրի մը անձրեւոտ թաղաւորին եմ նըման,
Հարուստ սակայն անկարող, երիտասարդ բայց շատ ծեր,
Որ իր խոնարհ ուսուցչաց կ'արհամարհէ քրժինքներն
Ու կը մեռնի ձանձրոյթէ՝ իր կենդանեաց յանդիման,
Ձեն բանար սիրտն իր զարկած երէն և ոչ իր բաղէն,
Ոչ ժողովուրդն իր՝ մեռնող պատշգամին իր դիմաց,
Ծաղք-խալտառակ դեղօնն իսկ իր հտալիտին նախընտրած՝
Ա՛լ այս դաժան հիւանդին չի վաներ սեւը գլխէն,
Շուշանադրօշ իր մահիճն է կարծես վոտ մը խաւար,
Եւ բամբիշները՝ դանող ամէն իշխան դեղանի,
Ձեն գիտեր ի՛նչ հընարել իբր արդուդարդ անպատկառ՝
Որ գէթ ժըպիտ մը խըլեն այս կըմախքէն դեռատի,
Գիտունը այն որ իրեն համար ոսկի կը շինէ,
Ձէ կըցած իր հոգիէն զատել այդ տարրը պղտոր,
Ոչ ալ՝ արեան լողանաց մէջ, տւանդուած հռովմէն
Զոր կը յիշեն զառամած հըղօրք ինկող օրէ օր,
Ան տաքցընել յաջողած է այս դիակն յողնատանջ՝
Ուր արեան տեղ կը հոսի Լեթէի ջուրը կանանչ:

ՈՒՐԱԽ ՄԵՌԵԼԸ

Հողի մը մէջ որ պարարտ ըլլա, և լի խխունջով,
Կ'ուզեմ ես ինքըս փորել փոս մը խորունկ՝ ուր այս հին
Ոսկրերս հանդիստ կարենամ փռել և ուր անվրդով՝
Մուսցումին մէջ ննջեմ զերդ շանաձուկ մը՝ ծովին:

Կ'ատեմ բոլոր կտակներն ու դամբաններն ալ կ'ատեմ,
Որպէսզի պէտք չունենամ խնդրելու լաց մ'աշխարհէն՝
Կ'ուզեմ որ իմ ողջութեանս դան ազուաները դժխեմ
Եւ զարշելի կըմախքիս կտցեն ծայրերը ամէն:

Որդե՛ր, ով մութ ընկերներ ահանջադուրի, անաչուի,
Տեսէք, կուգայ դէպի ձեզ մեռել մ'ազատ և ուրախ,
Փիլիսոփայ ապրողներ՝, դուք զաւակներ նեխումի,

Քայքայումիս ընդմէջէն գացէք անդիդ և անվախ,
Եւ ըսէք ինձ թէ կրնա՞յ դեռ նոր տանջանք մը յուզել
Այս ծեր մարմինն անհոգի՝ մեռելներու մէջ մեռել:

ՃԱԹԱԾ ԶԱՆԳԱԿԸ

Զմրան երկար գիշերներ ի՞նչպէս դառն է և անուշ
Մըտիկ ընել կըրակին մօտ ճարճատող, ծըխացող,
Մեր հեռամնաց անցեալին տակաւ յառնելը առ յուշ,
Ի ձայն զանգին որ կ'երգէ իր բարձունքէն մշշապօղ,

Ահ, երանի՜ զանգակին որուն կոկորդն է ուժեղ
Եւ որ, տարիքն իր մառցած, միշտ քաջառողջ աւ միշտ ժիր,
Գիտէ իր կանչն երկիւղած և կ'արձակէ զայն անշեղ,
Զերդ ծեր զինուոր մը հսկող վըրանին տակ՝ անձանձիր:

Մինչ իմ, ճաթած է հոգիս՝ և երբ կ'ուզէ երգերովն
Իր լեցընել գիշերուան պաղ մթնոլորտը շուրջի,
Կը պատահի որ յաճախ իր տըկար ձայնը լսուի

Իբր հռիւղ-խնը խորունկ՝ վիրաւորի մ'որուն քով
Կայ արեան լիճ մ'ու իր վըրայ մեռելներու կան դէզեր
Եւ կը մեռնի՜ ընելով հոն մեծ ճիւղեր, աներեր...

ԲՈՒԵՐԸ

Սեւ շոճերու մէջ պահուած՝
Բուերն են հոն, քովէ քով,
Կարմըրաչուի, խոկալով,
Կարծես օտար խումբ մ'աստուած:

Անշարժ մընան պիտ' աշտեղ,
Մինչեւ այն ժամը տըխուր
Ուր կը նստի մութը կոյր,
Վար քըշելով արփին շեղ:

Կը սորվեցնեն մեղ անոնք՝
Թէ աշխարհի վրայ պէտք է
Վախնալ ձայնէ, շարժումէ:

Գինով շուքէ մը անցորդ՝
Կը պատժըւի մարդն
Տեղ փոխելու իր անջէն:

ԿԱՏՈՒՆ

Եկո՛ւր, աղսւոր խմ կատուս, սրտիս վըրա, խանթակաթ,
Պահէ ճանկերը թաթիդ
Եւ թոյլ տուր որ ընկղմիմ այդ աչքերուդ մէջ վըճիտ
Ուր մետաղ կայ և տկաթ:

Երբոր մասներս ընդերկար կը փախիային, կը շոյեն
Գլուխդ ու կռնակդ առաձիգ
Եւ երբոր ձեռքըս կ'ըղղայ դինավութիւն մը քաղցրիկ
Թրթռուն մարմնոյդ շրվումէն,

Կը տեսնեմ կի՛նըս դիմացս: Անոր նայուածքն ալ, հանդոյն
Քուկինիդ, քաղցր անասո՛ւն,
Խորունկ ու սլաղ, կը կարէ և կը ճեղքէ զերդ դաշոյն...

Եւ հով մը նուրբ, բոյր մ'ուժգին
Ստքէն դըլուխը մինչեւ ալեծածան կ'օրօրուի
Շուրջը իր թուխ մարմինին:

ՆՈՒԱԳԸ

Նըւադն յաճախ զիս իր վըրայ կ'առնէ ծովի մը նըման .
Դէպի իմ աստղըս տարտամ ,
Ներքեւը գորշ ձեղունի կամ եթերի մը մէջ լայն ,
Ես առադաստ կը բանամ :

Կտրծքըս ուղղած դէպի առաջ և թռքերով ուր կ'ուռին
Կըտաւի պէս հաստատուն ,
Կը մադըլյիմ ես վըրան ալիքներու կռնակին .
Զոր չեմ տեսներ այս մութուն .

Կ'զգամ ես յիս սարսըռալն յուղումներուն բովանդակ
Նաւու մը ուր կը հեծէ .
Մերթ գալարուն փոթորիկն ու մերթ ալ հովը շխաակ

Զիս անդունդին վրայ դժնէ
Կ'օրրենս Ուրիշ անդամներ՝ հանդարտութիւն, հայելի
Անյուսութեանս անյեղլի :

ԳԻՆԻՈՅ ՀՈԳԻՆ

Գինւոյ հողին իրիկուն մը շիշերուն մէջ կ'երգէր.
«Մարդ, կ'արձակեմ գէպի քեզ, ո՛վ սիրեցեալ անժառանգ,
Ապակեղէն իմ բանտէս ու մամերէս բոցերանդ,
Եղբայրութեամբ ու լոյսով լեցուն այս երգն օրհնարեր:

Գիտեմ ո՛րչափ թափեցիր դուն ջանք ու ճիգ ու քրտինք,
Թափեց երկինքն ալ արեւ՝ բըլուրին վըրայ բոցակէզ,
Որպէսզի կեանք ըստանամ ու իմ հողիս դանեմ ես,
Բայց պիտի ես ապերախտ չըլլամ, չընեմ քեզ չարիք:

Քանզի հրճուանք մ'անտահման կ'զգամ երբոր կը սահիմ
Կոկորդէն վար էակի մ'աշխատանքէ յոգնասպառ,
Եւ անոր կուրծքը տաքուկ կ'ըլլայ ինձ քաղցըր շիրիմ
Մ'ուր աւելի լաւ կ'զգամ քան մառանիս մէջը սառ:

Ձե՞ս իմանար բարձրացող կիրականօրեայ յանկերդներն
Ու բարախուն լանջքիս տակ ճռուողող յոյսը աշխոյժ,
Արմուկներդ յեց սեղանին ու թեզանիքդ առած վեր՝
Ձիս գովելով դուն գտնես պիտի անդորր մը անուշ:

Կընծդ աչքերն ե՛ս պիտի փայլեցընեմ վերստին,
Ե՛ս պիտի տամ քու որդւոյդ իր ոյժն ու գոյնն առաջուան
Ու պիտի ես ըլլամ այդ կեանքի տըկար հերոսին՝
Այն իւղն որով դնդերներն ըմբիշներուն կ'ամրանան:

Պիտի իյնամ ես քու մէջդ, ե՛ս՝ բուսեղէն ամբրոսիա,
Յաւերժական Յանողէն նետուած, ե՛ս՝ հունտ հազուադիւտ,
Ոսպէսդի մեր սէրը սուրբ քերթողութեան ծընունդ տայ
Եւ բարձրանայ առ Աստուած իբրեւ ծաղիկ մ'անսղիւտ:

ՄԱՐԴԱՍՊԱՆԻՆ ԳԻՆՈՎՈՒԹԻՒՆԸ

Կինըս մեռաւ. աղատ եմ ա՛լ.
Կրնամ խըմել ուղածիս չափ.
Երբ տուն դայի ձեռքըս պարսպ՝
Չէի կրնար ձայնին տոկալ:

Թագաւորի պէս եմ հիմա,
Օղը մաքուր, երկինքը նոր...
Այսպէս ամառ մըն էր երբոր
Ես իր սէրէն բռնըւեցայ:

Որպէսզի ա՛լ չիս չըտանջէ
Ահեղ ծարաւս այնքան դինի
Կ'ուղէ որքան առնէր պիտի
Իր գերեզմանն որ պղտիկ չէ,—

Հորի մը մէջ նետեցի զայն
Եւ լեցուցի նայն իսկ վըրան
Անոր բերնի քարերը լայն...
— Պէտք է մոռնալ ա՛լ աշխատինք:

Յանուն սիրոյ երդումներուն
Զոր չի լուծեր ո եւ է բան
Եւ դիտումով մը հաշտութեան
Ինչպէս սիրոյ մեր օրերուն

Ժամադրութիւն մ'ես խնդրեցի,
Իրկունը, — մութ ճամբու մը վրայ,
Եկա՛ւ, խեղդը, ամէնքս ալ, ա՛հ,
Խենդ ենք նուազ կամ աւելի,

Ան աղուորիկ էր տակաւին
Թէեւ մաշած, Ես զինքը լաւ
Կը սիրէի, այդ պատճառաւ
Ըսի, — Հրաժեշտ տուր այս կեանքին,

Ոչ ոք կրնայ զիւ ըմբռնել,
Ուղե՞ց երբեք ուրիշ գինով
Մ'իւր գիշերին ախտախռով
Գինին մարդու պատանք ընել,

Անխոցելի այդ սրբիկան,
Իբր մեքենայ մը երկաթէ
Երբեք ուրեմն ճանչցած չէ
Ոչ մէկ ատեն սէրն իրական,

Սէրը իր սեւ կախարդանքով ,
Իր սոսկումով դըժոխային ,
Սրտակներով իր թռչնին ,
Ոսկորներու իր աղմուկով . . .

Ազատ եմ արդ, Այո իրիկուն
Ես քոր-գինով ըլլա՛մ պիտի,
Առանց վախի, խղճի խայթի,
Փռուած հողին վըրայ, մութուն ,

Պիտի ննջեմ շունի մը պէս,
Եւ բռնակառքը ծանրանիւ ,
Քարով լեցուն, շարժող հազիւ ,
Կամ վայրաշարժը վըրայէս

Կրնան անցնիլ և ա՛լ կրնան
Գըլուխ հարթել — կամ կիսել զիս,
Հո՞գըս անոնք, հո՞գըս հողիս,
Հո՞գըս Աստուածն ու Պատանան :

ԱՐԷԼ ԵՒ ԿԱՅԷՆ

I

Յեղըդ Աբէլի, կե'ր, արբ, քընացիր,
Աստուած կը ժպտի քեզի հաճութեամբ:

Յեղըդ Կայէնի, տիղմին մէջ զաղիր
Սողա և փըշէ հոգիդ ապստամբ:

Ով ցեղ Աբէլի, քու զոհըդ այնտեղ
Կը փայփայէ միշտ ուռնոյն Հրեշտակին:

Ով ցեղ Կայէնի, տանջանքըդ ահեղ
Պիտի շհասնի իր կէտին վերջին:

Յեղըդ Աբէլի, տե'ս ցանքըդ ամբողջ
Ինչպէս և հախիրդ յաջողած, մեծցած,

Յեղըդ Կայէնի, աղիքներդ առողջ
Կ'առնան զերթ կ'առնայ ծեր, հոթի մէկ քած:

Ով ցեղ Աբէլի, քու փորըդ տաքցուր
Նահապետական տանըդ հուրին քով:

Ով ցեղ Կայէնի, որջիդ մէջ տըխուր,
Սմբէ, հէք շաքալ, ցուրտէն դողալով:

Յեղըդ Աբէլի, սիրէ, բաղմացիր,
Ոսկիդ ալ միշտ նոր կը բերէ ձագեր:

Յեղըդ Կայէնի, դուն սիրտ բոցակիր,
Ըղդոյն այդպէս մեծ ախորժակներէ:

Ով ցեղ Աբէլի, կ'ուտես, կ'աճիս դուն
Փայտին մէջ ինկած մըլուկին նման:

Ով ցեղ Կայէնի, տոհմըդ շըւարուն
Կը քաշկուարէի ճամբաներուն վրան:

II

Ահ, ցեղ Աբէլի, ծըխացող հողին
Քու լէշըդ պարար պիտ' ըլլայ մէկ օր:

Ով ցեղ Կայէնի, գործըդ տակաւին
Կէս է կատարուած, փարէ դեռ անոր:

Յեղըդ Աբէլի, այս քեզ նախատինք,
Սուրն է մահակէն ահա պարտուած:

Յեղըդ Կայէնի, բարձրացիր երկինք
Եւ երկրի վըրայ դիրք դնաւուած:

ԼԷ ԼԻԹԱՆԻ ՏԸ ՍԱԹԱՆ

Ո՛վ դուն, դիտունն ամենէն ու զեղեցիկն Հրեշտակաց,
Աստուած բախտէն մատնըւած ու զովքերէ զրկուած,

Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար:

Դուն, ո՛վ Իշխան աքսորի, որուն եղան անիրաւ,
Եւ որ, պարտեալ, աւելի ուժեղ ոտքի միշտ ելաւ,

Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար:

Դուն որ դիտես ամէն բան, արքայ իրաց զեռնախոր,
Դուն բժշկիչ ընտանի՝ մարդուն վշտացը բոլոր,

Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար:

Դուն որ անդա՛մ բորոտին և բարեային նըղովեալ,
Կրնաս, սիրոյ միջոցով, արքայութեան համը տալ,

Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար:

Դուն, որ մահուան արգանդէն, քու հին հըզօր տարփուհիդ,
Ըստեղծեցիր իբրեւ հայր, Յոյսն, աղջիկ խօյ, հրճուառիթ,

Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար:

Դուն որ կուտաս տարագրին նայուածքն իր վեհ ու հանդարտ,
Կառափնատին շուրջ ընող աղղ մը ամբողջ ոճրապարտ,

Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար:

Դուն որ դիտես թէ հողի ո՛ր մէկ անկեան մէջ ազահ,
Աստուածը ռիշտ՝ թանկագին ակեր դրած է ի պահ,

Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար:

Դուն որ, սըրաչ, կը տեսնես զինարաններն ալն մըթին,
 Աւր խորաթաղ ժողովուրդք մետաղներու կը պսակին,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար,
 Դուն որուն լալն ձեռքն անգոյ կ'ընէ վիհերը ամէն,
 Քնաշըջկին դէմ՝ յաժող տանիքներու եղերքէն,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար,
 Դուն որ հրաշքով կը կակղես զինեմուլին ուշամնաց
 Ոսկերը ծեր՝ որ՝ կ'իյնան սմբակներուն տակ ձխանց,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար,
 Դուն, որ անոյժ, տառապող մարդուն իբրեւ ավուխնք՝
 Սորվեցուցիր իրարու խառնել ծըծումքն ու բորակն,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար,
 Դուն որ, նրբին մեղսակից, քու խարանովըդ անտես,
 Ճակատն անգութ ու անարդ կըրեսոսին կը դրոշմես,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար,
 Դուն որ կանանց աչքերուն և սրտերուն մէջ խորունկ,
 Յնցոտեաց սէր կը դընես ու վէրքերու պաշտամունք,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար,
 Դուն՝ լոյց լապտերն՝ հընարչին, աքսորեալին դաւադանն,
 Աւ կախաղան ելլողին խոտովանիչ քահանան,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար,
 Դուն, հայրադիրը անոնց՝ զոր իր ցաւման մէջ ահեղ
 Դրախտէն վանեց հայր Աստուած ու հալածեց տեղէ տեղ,
 Ո՛վ Սատանայ, ողորմեա՛, իմ խեղճութեանըս երկար

ԱՂՈԹՔ

Քեզ, Սատանայ, գովութիւն, փառք ի բարձունքս երկնի
Ուր իշխեցիր ատենօք, և փառք ի խորս ահաւելի
Այն Դըժոխոց, ուր պարտեալ, կը մտածես լուռ ու մունջ,
Տուր որ հոգիս, Գիտութեան Ծառին ներքեւ խստաշունչ,
Հանդչի քու մօտդ, այն ժամուն, ուր ճակատիդ սրլանան
Պիտի ճիւղերը անոր՝ նոր տոճարի մը նըման:

ՀՐԱԻԷՐ ԶԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

Իմ քոյրս, իմ տղա՛ս,
Օհ եթէ դիտնա՛ս
Ի՞նչ քաղցր է երթալ ապրիլ միտտեղ,
Սիրել անարգել,
Մինչ ի մահ սիրել
Այն քեզի նըման երկրին մէջ շըքեղ.
Արեւներն իր թաց
Երկընքին պտղած՝
Իմ մտքիս համար հոն դիւթանքն ունին
Քու գաղտնախորհուրդ-
Մատնիչ աչքերուդ,
Փալփըլող մէջէն իրենց արցունքին:

Հոն, ամէն ինչ կարդ ու գեղեցկութիւն,
Պերճանք, անդորրանք, հեշտա՛նք է անհուն:

Կարասիք փայլուն՝
Օրերէն յղկուն,
Մեր սենեակն այնտեղ զարդարեն սլիտի:

Մաղկունք անծանօթ՝
 Շունչ մը քաղցրահոտ
 Խառնած անորոշ բոյրին յամպարի,
 Զեղուններ՝ աղուոր,
 Հայելիներ՝ խոր,
 Ամբողջ ճոխութիւն մը արեւելեան,
 Ամէն բան հողւոյն
 Իր քաղցրը լեղուն
 Պիտի խօսի հոն, լեղսն մայրական:

Հոն, ամէն ինչ կարգ ու դեղեցկութիւն,
 Պերճանք, անդորրանք, հեշտա՞նք է անհուն:

Տե՛ս նաւերը սո՛ւ
 Զըրանցքներուն վրայ
 Քընացած իրենց փախըստեան տենչով,
 Գոհացընելու
 Համար տենչըդ քու
 Եկած հեռուէն, շարուած քովէ քով...
 — Վերջալոյսը արդ,
 Դաշտն ու ջուրն հանդարտ
 Եւ քաղաքն ամբողջ կը պատէ մեր դէմ
 Քողով մ'ոսկիէ,
 Աշխարհ կը նիւնէ
 Զինքը փայփայող Լոյսի մը մէջ ջերմ...:

Հոն, ամէն ինչ կարգ ու դեղեցկութիւն,
 Պերճանք, անդորրանք, հեշտա՞նք է անհուն:

ՕՐՀՆԵՐԳ

Սիրելազոյն, գեղեցկազոյն
Կընօջ որ վաղ սրտիս կուտայ,
Հըրեշտակի՛ն, կուռքի՛ն անմահ՝
Անմահութեան մէջը ողջո՛յն,

Կը տարածուի կեանքիս մէջ ան
Ազով զեղուն օդի մը պէս,
Եւ իմ անյագ հոգիէս ներս
Կը հեղու համն յաւերժութեան,

Բուրապարկի՛կ միշտ թարմ՝ խնկող
Օգը խուցի մը սիրելի,
Բուրվա՛ռ լքուած ի դիշերի՝
Որ կը մըխայ դադտ ու անշող,

Ի՞նչպէս կրնամ քեզ, սէ՛ր անեղծ,
Նըկարադրել ճշմարտապէս,
Քեզ, մուշկի հա՛տ, դոր ձեռք մ'անտես
Յաւերժօրէն մէջըս թաղեց...

Ազնըւազոյն, գեղեցկազոյն
Կընօջ որ ինձ կեանք, խինդ կուտայ,
Հըրեշտակի՛ն, կուռքի՛ն անմահ՝
Անմահութեան մէջը ողջո՛յն,

ՍԱՏԱՓԵՐԱՆԳ ...

Սատախերանդ, ծփծփուն հանդերձանքովը իրեն՝
Քալած ատենն իսկ կարծէք թէ կը պարէ անիկա,
Նըման երկայն օձերուն զոր համաչափ կը շարժեն
Ծիսակատար աճարարք իրենց բարակ ցուպին վրայ:

Ինչպէս աւաղն ու ինչպէս անապատին վրայ երկինք՝
Տառապանաց մարդկային հանդարտօրէն անշղթաց,
Եւ զերդ ծովուն ծըվանքին ցանցերն երկար, լայնաձիգ
Կը ծառայի անիկա անսխալ թուլած համը մը լքուած:

Յղկուն աչքերն իր շինուած են քարելէ սիրաւանդ,
Եւ խորը իր տարօրէն, խորհրդակիր բընութեան
Ուր կ'երեւի կոյս հրեշտակն՝ հին սփինքսին հետը խառն,

Ուր ամէն ինչ է սակի, պողպատ ու լոյս, ադամանդ,
Անլերջօրէն կը շողայ, աստղի մը պէս անօդուտ,
Ամուլ կնոջ բովանդակ վեհաճաճանշ փառքը ցուրտ:

Քեզ կը պաշտեմ հաւասար զիշերային կամարին,
Քե՛զ ով սափոր տխրութեան, ո՛վ լռակեացդ անքընի՛ն,
Ու կը սիրեմ այնքան շատ որքան ինձմէ կը փախիս
Եւ կը թըւիս միշտ բարդել, ո՛վ դուն զա՛րդը զիշերիս,
Աւելի եւս հեղինօրէն՝ այն անհամար մըղսններն
Որ կը բաժնեն բազուկներըս կապտափայլ անհունէն:

Կը ձեռնարկեմ յարձակման, կը մաղցիմ դէպի վեր,
Ինչպէս կ'ընեն զիակի մը վըրտն խումբ մը որդեր:
Եւ կը տաքնամ, ո՛վ անդութ ու անողոք դուն դադան,
Քու պաղութեամբդ իսկ որով կ'ըլլաս աղուն՝ ինձ այնքան:

ՊԱՐՈՂ ՕՁԸ

Խնչպէս կը սիրեմ, իմ .յոյլ սիրակա՛ն,
Տեսնել քու անդին
Մարմնոյդ՝ մարմնըրուն կերպասի նըման,
Փայլիլը մորթին:

Խորունկ վարսերուդ վըրայ՝ որոնք թունդ
Բոյրերով են լի,
Որ ծն՝վ հոտաւէտ, իր կապոյտ ու մութ
Կոհակներն ունի:

Իմ հոգիս, ինչպէս նաւ մը արթնցող
Առտուան հովուն,
Ահա կը մեկնի, ջինջ, երազաշող,
Դէպ՝ երկինք մ'հեռուն:

Աչքերդ, որոնց մէջ անուշ և կամ դառն,
Չերեւիր ոչինչ,
Յաւրտ գոհարներ ինչ ուր երկաթ կայ խառն
Ոսկիի հետ ջինջ:

Երբոր անկաւոր չափամբ կը քալես,
Լըքումովդ աղուր,
Փաթթըած ցուպին օձ մըն ես կարծես,
Պարող մեղմօրօր:

Ծուլութեանը հոծ ծանրութեան ներքեւ,
Գլուխըդ մանուկ,
Կ'օրօրուի դանդաղ, նըման թույածեւ
Փիղի մը Լամուկ:

Մարմինըդ ահա կը ծըռի, կ'իյնա,
Զերդ նաւ մը նրբին
Որ կը հակի մերթ աջ կողմին վըրա,
Ու մերթ իր ձախին:

Առուակ մը ինչպէս՝ ուռած դորդոռում
Սառերուն հալքէն՝
Երբ փրփուր ու ջուր քու աղւաներուդ
Եղերքը կ'իլլեն:

Կը կարծեմ խըմել Պահմիոյ գինի
Մը դառն և ուժեղ,
Եւ հեղուկ երկինք մ'որ սրտիս մէջ բխր
Կը բանայ աստղեր:

ՆԱԽԱԿԵԱՆՔ

Բընակած եմ ընդ երկար կամարներու ներքեւ լայն
Զոր արեւներ ծովային կ'երվնէին բիր շողիւով
Եւ զոր սիւները իրենց՝ կանգնած ուղիղ, քովէ քով,
Իրկունն, հանգսյն կ'ընէին անձաւներու պաղալթեան:

Մեծ կահակներն, երկնքի նըկարախումբն օրրելով,
Կը խառնէին իրարու՝ հանգիսակերպ, դադտնաձայն,
Ամենազօր դաշներդներն իրենց հարուստ նըւագման
Եւ երանդները փափուկ վերջալսյալն ակնաթով:

Հոն է որ ես ապրեցայ վայելքներու մէջ անդորր,
Մէջտեղը ջինջ կապոյտին, ալիքներու, ճոխութեանց,
Մինչ շուրջըս մերկ գերինիւր՝ բուրումներով թափանցանց,

Զովացընող հուր ճակատս արմաւենիք մեղմօրօր,
Եւ որոնց հոգն էր միակ՝ խորացընել տւելի,
Զիս հոն հիւծել ու յողկել տըռող կսկիծը դադանի:

Գիտամ
Արամ Ալպոյանեանի
Գանձիկ — Մաքարիա

ԹԵՆԱՄԻՆ

Իմ թարմ տարիքըս եղաւ մութ փոթորիկ մը միայն՝
Ուրկէ անցան մերթ ընդ մերթ լուսաճաճանչ արեւներ,
Շանթն ու անձրեւը ա՛յնքան հոն գործեցին բուռն աւեր՝
Որ պարտէզիս մէջ շատ քիչ փայլուն միրգեր կը մընան:

Ահա՛ հասեր եմ արդէն գաղափարաց աշունին
Եւ պէտք է բա՛նն ու տրմուղն հիմա շարժեմ անդադրում,
Նորէն ի մի բերելու համար հողերը խըխում,
Ուր դամբանի չափ խռուկի փոսեր փորուած կ'երեւին:

Եւ ո՞վ գիտէ թէ այն նոր ծաղիկներն իմ երազ իս,
Պիտի կրնան, աւաղի ուէս լըւացուած այս հողէն,
Քաղել իրենց ուժ և դեղ տըւող սընունդն ողեղէն:

Ո՛վ ցաւ, ո՞վ ցաւ, ժամանակը կ'ուտէ կեանքը և զիս,
Եւ մեր սիրտերը կրծող այդ թշնամին հընօրեայ,
Մեր կորսուած արիւնով միայն կ'աճի, կ'ուռճանայ:

ԻՆՔՆԱՄՓՈՓՈՒՄ

Խեղօք կեցի՛ր, ո՛վ իմ ծառս եւ ամփոփուէ՛, հանդարտէ՛ .
Կ'սպասէիր Իրիկուան, ահա՛ կ'իջնէ թեւաբաց .
Խաւարահիւս մթնոլորտ մ'ոստանը տե՛ս կը պատէ՛
Ոմանց անդորր եւ ալլոց բերելով հոգ ու կասկած :

Մահկանացուաց մինչ կ'երթայ անարգ ամբոխն այս հըլու,
Մարակին տակ Հաճոյրին՝ անագորոյն դահճապետ,
Սարկական կացուրդէն խղճի խալթեր քաղելու,
Ձեռքդ ինծի տո՛ւր, ո՛վ իմ ծառս, եկո՛ւր այս կողմ, ինծի հետ,

Հեռո՛ւ, հեռո՛ւ անոնցմէ, Տե՛ս Տարիներն հողեսպառ,
Պատըշգամին վրայ՝ երկնի, շրջազգեստութք հընաձեւ .
Ժպտուն Կարօտը յառնող մաթ՝ ջուրերուն ի վերեւ .

Մեծ կամարի մը ներքեւ ննջող Արեւն ոգեվար,
Եւ զերդ պատանք մը երկայն քաշքըշելով իր ետին՝
Լըսէ՛, Լըսէ՛, սիրելի՛ս, քաղելն անուշ Գիշերին :

ԱՇՆԱՆ ԵՐԳ

Ա.

Պիտի սուղուինք մենք շուտով աղջամուղջին մէջ ցրաին.
Երթաւ-բարձ՝, մեր շատ կարճ ամառներուն լս'յոր լայն.
Ահա արդէն կը լըսեմ, սալյատակին վրայ բակին,
Անկումը հաստ վայտերուն, թնդիւններով չարածայն:

Ջրմեռն ամբողջ դայ մտնէ պիտի հողւոյս մէջ դարձեալ,
— Յասո՛ւմ ու հե՛ռ, վա՛խ եւ դո՛ղ, աշխատա՛նք կարծր ու բռնի,
Եւ դերդ արեւն՝ հիւսիսի դժոխքին մէջ բանասարկեալ,
Սիրաբո ըլլայ պիտի լոկ կարմըրած կոյտ մը սառի:

Սարսըռալով կը լըսեմ ասէն մէկ կոճղ որ կ'իյնայ,
Կախաղանի մը ցցման արձագանդին նըման խուլ...
Միտքս աշտարակ մ'է կարծես՝ որ կը փլչի ինքն իր վրայ,
Ծանրը խոյի մ'իջուցած հարուածներուն տակ անդուլ:

Ինձ կը թըլի, օրօրուա՛ծ այս միակերպ ցնցումէն,
Որ կը գամեն ըշտապով, հեռուն, դադաղ մը՝ Որո՞ւ
Համար՝ — Ամա՛ռ էր երէկ. հիմա աշո՛ւն է արդէն.
Խորհըրդաւոր այս աղմուկն ա՛լ ազդ մը չէ՞ մեկնելու:

Բ.

Կը սիրեմ լոյսը կանանչ երկարանկիւն աչքերուդ,
Ով քաղցրութիւն, բայց ամէն բան աշուր դառն է ինծի,
Եւ ոչինչ կայ, ոչ քու սէրդ, ոչ զարդախուցն, ոչ ակումբն,
Որ ծովուն վրայ փալիքըդ արեւին պէս ինձ ժպտի:

Եւ սակայն սիրտ դորովտա, սիրէ զիս, մայր դուն եղիւ,
Ապերախտի մը անդամ, նոյն իսկ չարի մը համար,
Դուն տարփութի եւ կամ քոյր, անուշութիւնն վաղտափիւռ,
Բեր ինձ աշնան մը շքեղ կամ արեւի մ'ողելար:

Ջանք կարճատեւ, Կ'սպասէ մեզ դերեղմանը անյայ,
Թոյլ տուր ինծի վայելել, դըրած գլուխըս ծունկիդ,
Անտեսելով, բոցաշունչ տօթը ամրան սպիտակ,
Աշտովերջի ճառագայթն այս դեղնանուշ, անժըպիտ:

ԴՈՒՆ ԱՅՍ ԳԻՃԵՐ

Դուն այս գիշեր ի՞նչ ըսես պիտի, հոգի՛ մենաւոր,
Սիրտ, ի՞նչ ըսես պիտի դուն, սի՛րտս էր երբեմքն թօշնած,
Այն էակին շատ բարի, շատ սիրելի, շատ աղաւոր,
Որուն նախաւածքն երկնային քեզ ծագկեցուց յեղակարծ:

— Պիտի հըղարտ ըլլանք մենք երգելով դեղն իր համբոյր,
Ոչինչ անուշ է աշխարհն որքան իր կամքը իշխող,
Հոգեճաճանչ իր մարմինն հրեշտակաց ունի բոյրն
Ու կը պատէ մեզ աչքն իր հանդերձանքով լուսաշող:

Ըլլա՛յ մութին գիշերաւան, առանձնութեան ալ մէջտեղ,
Եւ կամ ըլլա՛յ փողոցին ու բաղնիքեան մէջ ահեղ,
Իր լոյս ըստուերն օդին մէջ կ'երթայ զերդ ջահ մը բոցեղ:

Մերթ կը խօսի ու կ'ըսէ, — «Գեղեցիկ եմ, ու հրաման
Կ'ընեմ ձեզի որ սիրէք գեղեցկութիւնը միայն.
Ես Պահապան Հրեշտակն եմ, ու Տիրամայրն ու Մուսան:»

ՊԱՏՇԳԱՄԸ

Յիշատակաց մա՛յրը դուն, ո՛վ տարփուհիդ տարփունեաց,
Ով դո՛ւն ամբողջ համբոյրներս եւ դուն պարտքերս խմամէն,
Գեղեցկութիւնը յիշէ դգուանքներուն բաժնըւած,
Եւ քաղցրութիւնը տկութիւն եւ հըմալքի իրկուններն,
Յիշատակաց մա՛յրը դուն, դուն տարփուհիդ տարփունեաց:

Իրիկունները լուսցող հուրհուրանքէն ածուխի,
Պատշգամի իրկուններն ալ քողերով վարդ ու բուստ,
Գիրկըդ ի՛նչ քաղցր էր ինձի, սիրտդ ի՛նչպէս էր բարի,
Մեր շրթանքները ըսին յաճախ բաներ անկորուստ,
Իրիկունները լուսցող հուրհուրանքէն ածուխի:

Ի՛նչպէս աղուոր է արեւն երեկոյեան մէջ տաքուկ,
Միջոցն ի՛նչպէս է խորունկ, սիրտը ի՛նչպէս է հըզօր,
Ծըռած վըրա՛դ ես երբեմն, ո՛վ պաշտեցեալդ խմանդսիդ,
Կր շնչէի կարծես բոյրն իսկ արիւնիդ քու բոսոր...
Ի՛նչպէս աղուոր է արեւն երեկոյեան մէջ տաքուկ:

Կը թանձրանար հոն գիշերը միջնորմի մը հանգսյն,
Աչքերս մէջէն խաւարին կը տեսնէին քու աչքերդ,
Կը խըմէի հս քու շունդ, ո՛վ քաղցրութիւն և ո՛վ թոյն,
Ոտքերըդ քուն կ'ըլլային ավերուս մէջ գրգռւէս...
Կը թանձրանար հոն գիշերը միջնորմի մը հանգսյն:

Գիտեմ արուեստն երջանիկ պահերը ետ բերելու,
Եւ ծունկերուդ մէջ կծկած անցեալս անդամ մ'ալ կ'ապրիմ,
Քանզի ի՞նչու փնտըռել հըրապոյթներըդ աղու
Այլուր՝ քան քաղցր մարմնոյնդ և սրտիդ մէջ մտերիմ,
Գիտեմ արուեստն երջանիկ պահերը հա բերելու:

Այն երգումներն, այն բոյրերն, ու համբոյրներն այն անվերջ,
Կրնա՞ն սակայն ելլել դուրս անխորաչափ անդունդէն,
Ինչպէս կ'ելլեն թարմացած արեգակներն հրկնից մէջ՝
Խորն անյատասկ ծովերու լըսացուելէ ետք նորէն,
Այն երգումներն, այն բոյրերն, ու համբոյրներն այն անվերջ:

ՓՈԽԱՆՑԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հրեշտա՛կ հրճուալից, կը ճանչնա՞ս անձուկն,
Ամօթը, ձանձրոյթն ու խղճի խալթերն,
Ու դիշերներու վախերը դադատուկ
Որ սիրտը թուղթի պէս կը ճըմբկեմն:
Հրեշտա՛կ հրճուալից, կը ճանչնա՞ս անձուկն:

Հրեշտա՛կ գըթալից, կը ճանչնա՞ս մախանքն,
Ափերը մութին մէջը դալարուող,
Եւ արցունքը դառն երբ որ թռլլ կ'ուտանք
Վըրէժին վարել մեր սիրտը անշող.
Հրեշտա՛կ գըթալից կը ճանչնա՞ս մախանքն:

Հրեշտա՛կ կենսալից, կը ճանչնա՞ս ջերմերն,
 Որ պատերն ի վեր տըմոյն դարմատան՝
 Կ'երթան տարադրոց նըման ծանրաբեռն,
 Արեւին բացած ձեռք, աչք ու բերան,
 Հրեշտա՛կ կենսալից կը ճանչնա՞ս ջերմերն,

Հրեշտա՛կ լի գեղով, կը ճանչնա՞ս կնճիռն,
 Ու ծերութեան վախն ու տանջանքը ժանտ
 Կարդալու աչքին մէջ Մերթ սիրալիր՝
 Անձնը լիրութեան հետ խորշանքն իր գաղտ...
 Հրեշտա՛կ լի գեղով, կը ճանչնա՞ս կնճիռն,

Հրեշտա՛կ լի բախտով, խինդով ու լոյսով,
 Մահամերձ Գաւթն իր բուժման համար
 Պիտի երկարէր դիւթուած մտրմնայնդ քով,
 Մինչ աղօթքըդ լսկ կ'աղեմ ես խոնարհ,
 Հրեշտա՛կ լի բախտով, խինդով ու լոյսով,

[ՏԽՈՒՐ ԵՒ ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ]

Ըսէ՛ Լեզաթ, կը թըռի՞ մերթ ընդ մերթ սիրաւոր հեռու,
Հեռո՛ւ ա,յս գարշ ոստանին ով կէտնէն մըթասքօղ
Դէպ՛ ով կէտն մը ուրիշ՝ ուր փայլ ու փառք կը զեղու,
Կապո՛յտ, պայծա՛ռ ու խորո՛ւնկ զերդ կուսութիւնն երազող,
Ըսէ՛ Լեզաթ, կը թըռի՞ մերթ ընդ մերթ սիրաւոր հեռու,

Ծովն, ընդարձա՛կ ծովն ըզմեղ մեր տաժանքէն կ'սփոփէ,
Ո՞ր դեւն է որ պարզեւեց ծովուն, խռպոտ երգչուհի՛
— Որուն ընկեր՝ երգեհո՛ն անհուն, հովերն են դժնէ —
Ա,յս վըսեմ ձիւքն ու պաշտօնն ամենամեծ օրրողի,
Ծովն, ընդարձա՛կ ծովն ըզմեղ մեր տաժանքէն կ'սփոփէ,

Զիս գրկէ տա՛ր շողեկա՛ռք, առեւանդէ՛ կայմանա՛ւ,
Հեռու, հեռո՛ւ, ցիւր հաս մեր արցունքէն է շինուած,
— Ճի՛շդ է որ մերթ Լեզաթին տրամաշուք սիրան ալ ըսաւ
Թօթուած ամէն խղճի խալթ, ամէն ոճիւր, վիշտ ու լաց՝
Զիս գրկէ տա՛ր շողեկա՛ռք, առեւանդէ՛ կայմանա՛ւ,

Ի՞նչպէս հեռու ես դըրա՛խտ անուշաբոյր շունչո՛ւ լի՛
Ուր երկնքի մը տակ ջինջ ամէն բան խինդ է եւ սէր,
Ուր մեր սիրածը իրօք է սիրուելու արժանի,
Ուր հեշտութիւն մը մաքուր կը խեղդէ միշտ սիրտը մեր ...
Ի՞նչպէս հեռու ես դըրա՛խտ անուշաբոյր շունչով լի՛

Այլ, մանկունակ սէրերու մշտադալար դըրախտն այդ,
Վաղքերն, երգերն, հախոյրներն ու փունջերն ալ գոյնզգոյն
Եւ ջութակները՝ ետին բլրակներու լաւազարդ,
Փարջերուն հետ գինիի, պուրակներու մէջ, իրկունն ...
— Այլ, մանկունակ սէրերու մշտադալար դըրախտն այդ,

Անմեղ դըրախտը լեցուն հաճոյքներով խուսափուկ՝
Զէ՞ արդէն իսկ հեռագոյն Հնդկաց, Զինաց աշխարհէն.
Կրնա՞նք դայն ետ դարձընել մեր ճիշերովն սղորմուկ
Եւ դե՛ռ ձայնով մարծաթեայ կենդանութիւն տալ իրեն.
Անմեղ դըրախտը լեցուն հաճոյքներով խուսափուկ,

ԿԵՆԴԱՆԻ ԶԱՅԸ

Կ'երթան անոնք առջեւէս, այդ Աչքերը լուսառատ
Զոր բաղմազեա Հրեշտակ մը մագնիսեց անդատճառ.
Կ'երթան ինձ հետ, երկնային այդ եղբայրներն ինձ եղբայր,
Աչքերուս մէջ թօթուելով իրենց կայծերն աղամանդ:

Զիս փրկելով անդունդէն ամէն ցաւի եւ մեղքի՝
Դէմըս անոնք կը բանան գեղեցիկին ռահը դոց.
Իմ ծառաներս են անոնք եւ. ես ըստրուկն եմ անոնց.
Իմ ամբողջ անձս հընադանդ է այդ ջահին կենդանի:

Աղուոր Աչքեր', կը փայլիք դուք շողունովն այն միաթիք
Որ մոմերունն է այսօր օր ցերեկով, չի մարիր,
Կը կարճըրի արեւին տակ անոնց բոցն ուրուածիր...

Կը տօնեն Մահը անոնք, մինչ դուք Զարթումն երդեցիք,
Դուք կ'ընթանաք երգելու վերադարձումը հոգւոյս,
Աստղեր' որոնց ոչ մէկ արփ կրնայ եղծել բոցը կոյս:

ՕՐՀՆԵՐԳ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹԵԱՆ

Կուգա՞ս խորունկ երկինքէն՝ թէ անդունդէն կ'ելլես, ո՛վ
Գեղեցկութիւն: Նայուածքէդ՝ դժոխային, երկնային,
կը վաղցընես միշտ բարիք, ոճի՛ր՝ իրար խառնելով,
եւ կրնաս լոկ բաղդատուիլ այս պատճառաւ գինիին:

Աչքիդ մէջ կան՝ վերջալոյսն ու արշալոյսն ալ հըղօր.
Զերդ փոթորկոտ երեկոյ մը կը սփռես բարկ բոյրեր.
Համբոյրներդ են առփաջուր, ինչպէս բերանդ ալ սափոր՝
Հերոսը վատ դարձընող, ընող մանուկն անվեհեր:

Կ'ելլես վիհէ՞ն մթափայտ՝ թէ աստղերէն կ'իջնես վար.
Ճակատագիրն՝ հըմայտած, կուգայ շան պէս ետեւէդ.
Կը սերմանես ըստ բախտի ուրախութիւն և աղէտ
Ու վարելով ամէն ինչ՝ դուն երբեք չես հաշիւ տար:

Կերթաս վրայէն մեռելոց՝ դոր անտարբեր կը ծաղրես.
Գոհարներուդ մէջ անթիւ՝ ունիս Սասկուլը սիրուն,
Եւ ճոճադարդ թանկագին՝ Սպանդն, ի մէջ միւսներուն,
Քու սոնքացսդ վարկդ վրայ կը ցատկուտէ խենդի պէս:

Շլացած թիթեռը քեզի, մո՛մ, կը դիմէ թեւաբաց
Եւ խանձելով, ալբելով՝ կ'ըսէ, Օրհնեա՛լ է այս ջահն.
Ու սղեսալառ սիրահարն՝ իր գեղունայն վրայ հակած,
Իր գերեզմանը գգուող սիրահարի մ'է նման:

Խորութենէն երկընքի՝ թէ դըժոխքէն գաս, ի՛նչ փոյթ,
Գեղեցկութի՛ւն, ով հըրէշ ահաղդեցիկ, միամիտ՝
Դէմքս եթէ կը բանայ շարժումն աչքիդ ու սաքիդ
Դո՛ւռն անհունի մը սիրուած ու մընացած միշտ անքոյթ:

Սատանէն թէ Աստուծմէ՝ ի՛նչ փոյթ, Հրեշտակ թէ Սիրէն՝
Ի՛նչ փոյթ եթէ կ'ընծայես — պարի՛կ աչքով անյատակ,
Դո՛ւն բոյր, կշռոյթ ու ճաճանչ, դո՛ւն թագունիդ իմ միակ.
Նըւաղ տըգեղ տիեզերքն ու նըւաղ ծանրը բոպէն:

ԱՌՆՋՈՒԹԻՒՆՔ

Տաճար մ'է բնութիւնն ուր սխաւեր կենդանի
Երբեմն անորոշ խօսքեր լսելի կ'ընեն .
Մարդը հոն կ'անցնի խորհրդանշաններու անտառի մը մէջէն
Որոնք կը դիտեն զինք նախաժամքներով ընտանի :

Ինչպէս երկար տրձագանգներ որոնք հեռաէն իրար կը
Աղջամղջոտ ու խոր մթութեան մը մէջ [խառնուին
Գիշերին և պայծառութեան նման ընդարձակ
Բոյրերը, գոյներն ու ձայները իրար կը կանչեն . . .

Բոյրեր կան թարմ՝ ինչպէս միտեր մանուկի,
Քաղցր ինչպէս սրինգներ, զերդ դաշտեր կանանչ
— Եւ ուրիշներ՝ եղծ, հարուստ ու յաղթական —

Անհուն բաներու ծաւալումն ունեցող
Ինչպէս սաթը, մուշկն, զմուրաը ու խունկը
Որոնք կ'երգեն փոխանցումները մտքին ու զգայարանքներուն :

Բ.

ՈՒԻԼ. ՇԵՔՍՓԻՐ

ՀՆՁՆԱԿՆԵՐ

Ի՞նչպէս կրնա՞յ ամլանալ մուսա՝ քանի կ'ապրիս դուն,
Դա՛նն տաղերուս մէջ սխռող քու մտածումըդ անուշ,
Այնքան չքնաղ որ իրօք թողի՞ծի այս թերթը փառուն
Պիտի երբեք չըկրնա՞յ զանի կնքել քաղցրայուշ:

Շընորհակալ պէտք է քեզ ըլլալ՝ եթէ պատահամք
Գտնես այտեղ դուն տողեր՝ կարդացուելու արժանի,
Եւ ո՞վ կրնա՞յ մընալ համր՝ երբոր դուն ինքըդ անձամք
Կը հայթայթես նիւթ մ'այնքան ճաճանչումով, փառքով լի:

Եղի՛ր մուսան տասներորդ, աւելի թանկ տոսն անդամ
Քան ինը ծեր մուսաներն և թո՛ղ քենէ ներշնչեալն
Յաւերթակեաց տաղերու կարենա՞յ ինքն ալ կեանք տալ:

Եւ եթէ, ա՛հ, հաւնըւիլ ապագայէն կարենամ
Թող ատոր մէջ միմիայն վաստակը իմըս ըլլա՞յ
Եւ ըլլա՞յ քուկըդ պատիւն ամբողջական ու անմահ:

Կշտամբեցի մանուշակն. — ո՞րմէ կրցար, անուշ գո՞ղ,
Բացի շունչէն սիրելւոյս, այդ անուշ բոյրը դողնալ,
Խըլել ո՞ւրիկէ դուն կրցար դէմքիդ հըսարտ կապոյտն ալ
Եթէ ոչ միշտ սիրելւոյս երակներէն երկնաշող:

Մեղադրեցի շուշանին թէ կաթնոյտի ձեռքերուդ
Կ'ուղէ կեղծել, տկտոզին՝ առնել բան մը մաղերէդ,
Կը դողոյին վարդերն ալ փրշադունդին իրենց հետ
Մին՝ ամօթէ կարմըրած, միւսը՝ վախէն ճեպ ճերմակ...

Վարդ մը ուրիշ՝ կողքատած էր այդ երկուքն ալ վրան.
Կողոպուտին իր քու շունչդ աւելցուցած որդ մը բայց
Իր փառքին մէջ զայն պատժած էր մինչ եւ սիրտն իր
կրծած...

Ուրիշ դեռ շատ ծաղիկներ շուրջըս գըտալ և սակայն
Ձըտեսալ հատ մը գոնէ որ գոյնը կամ բոյրն իրեն
Քու հըմալքէդ անպատճառ դողցած չըլլար յայտնօրէն...

Սիրտս ու աչքերս իրարու հետ կը կռախն անընդհատ՝
Թէ ո՛վ է սր աւելի աղէկ կրնայ տեսնել քեզ,
Կուղեն աչքերըս խրլել այդ իրաւունքը սրտէս,
Սիրտս աչքերուս կը յայտնէ՝ թէ կարող չեն ընել այդ։

Սրտիս փաստն է՝ թէ արդէն կը գտնուիս դուն իր մէջ,
Խո՛րշ անթափանց՝ ուր ո՛չ մէկ բխրիկ նայուածք կը հասնի,
Սակայն աչքերըս կ'առնեն տհա զերը պաշտպանի՝
Հաստատելով թէ իրե՛նք միայն տէրն են տեսքիդ պերճ։

Եւ լուծելու համար վէճն, երդուեալները՝ իմ խոհելս,
Որ են ճորտերը սրտին, արդարօրէն կը վճռեն
Բաժինն յստակ նայուածքին, տեղը՝ քնքուշ սրտէս ներս,

— Կը պատկանի՝ աչքերուս շահը տեսքիդ մալմնեղէն,
Եւ իրաւունքը սրտիս ուրիշ բան չէ՝ բայց միայն
Երանասփիւռ քու սրտիդ մըտերիմ սէրն անսահման։

Աշխատանքէն պարտասած՝ ես կը փութամ անկողին
 Որ քաղցր անդորր մը կուտայ իր արշաւէն խոնջ մարմնին,
 Բայց կ'սկըսի այն ատեն ճամբորդութիւնը գլխուս,
 Եւ կը գործէ միտքս՝ երբոր մարմինս հանգչած է ալ հուսկ:

Խոհերս ամբողջ տունէս դուրս կուգան ու խափ դէպի քեզ
 Բարեպաշտիկ թափօրով, պահանջելով աչքերէս
 Որ չըզոյցուին ու մընան մութի ծովին վըրայ բայ,
 Ծովին անհուն աշկոյթն է յաւիտեան շուրջ պատած:

Բայց այն ատեն կը բերէ իմ հոգիս կոյր աչքիս դէմ
 Կախել պատկերդ՝ որ ըլլա՛ր կարծես շողակ մը փայլուն,
 Կը նորոգէ ու ազուար կ'ընէ գիշերը դժխեմ:

Ահա վիճակըս ուրեմն. մարմինս՝ մէջն արեւուն,
 Հոգիս՝ գիշերն, հարսւածուած ինձմէ, քեզմէ փոխն ի փոխ
 Կը շրջելին հանգի՛ստէն սիրան ու մարմինը գգուող:

Պէ՛տք է որ քեզ բաղդատեմ աղուոր օրուան մը ամբան .
Ոչ, աւելի յաղիյր ես դուն և աւելի հաճելի,
Վայրագ հովերն սասանած բողբոջներուն ջարդ կուտան,
Ամառը շատ կարճատեւ սլալմանածամ մը կ'ապ ,

Ունին աչքերն երկնքի երբեմն հուր մը շատ վառ,
Եւ կ'աղօտի, կը սեւնայ, երբեմն իր գոյնն ոսկեթափ,
Կը կտրանցնէ ամէն գեղ վաղ կամ ոչ գեղն իր սլալծառ,
Արկածի մէջ կամ բնութեան փոփոխավար ընթացքով,

Ոչինչ եղծել բայց կրնայ յաւերժական քու ամառդ,
Գեղըդ չ'անցնիր ու պիտի չըսարծենայ մահն երբեք,
Թէ կը տեսնէ իր շուքին մէջ քո շրջիլդ յոյնաբեկ,

Այնքան ատեն՝ որ սրտին տրտիւնն զգայ այստեղ մարդ,
Որ տեսնող աչք մ'ըլլայ հոս, պիտի տաղերն այս ապրին
Ու դարէ դար անցընեն պիտի ըղբեղ Յաւերժին,

Ի՞նչ ըմպելիք խըմեցի՝ արցունքներով ծովամարց
Դըժոխքի չափ չարաշուք թորանոցի մէջ թորուած,
Յոյսերուս վախ խառնելով և խառնելով վախիս .յոյս
Եւ կորուստներ տալով միշտ՝ շահիլ կարծած իսկ պահուս...

Սիրաբոս դործեց, Աստուած իմ, ի՞նչ ողբալի սխալներ
Երբ աւելի երջանիկ ան դեռ երբեք եղած չէր,
Ի՞նչպէս աչքերս ալ իրենց դրախտէն հեռու յածեցան
Մոլորելով այս տենդին անպարադիծ խենդութեան:

Չարիքն ունի իր բարիքն. ան լատագոյն կ'ընէ լաւն,
Ու քանդուած սէլն երբոր կը կառուցուի վերստին
Կ'ըլլայ աղուոր աւելի, ուժեղ ու մեծ՝ քան թէ հինն.

Եւ պատժւած՝ կը դառնամ ես նըսեհիս իմ անբաւ
Եւ յանցանքիս ջնորհիւ՝ երեք անգամ աւելի
Կը վաստըկիմ ես հիմա քան այն ինչ որ կորուսի...

Պիտի ապրիմ կարծելով, զերդ ամուսին մը խաբուած,
Հաւատարիմ ըզքեղ միշտ, ու պիտի դէմքը սիրոյ
Սիրով լեցուն դեռ ինծի թըրի, ըլլա, իսկ փոխուած,
Նայուածքըդ գա, պիտի հետս՝ եթէ սիրադ այլնը տայ գրոհ:

Աչքերուդ մէջ չի կրնար տեսլութիւնը շողայ.
Անոնք չըսեն պիտի ինձ թէ դուն փոխուած ես ինձ դէմ.
Կը կարգացուի անհաստատ սրտի մը վէպը յուզեալ
Ակնարկներու, ձեւերու, ծամածռութեան մէջ դժխեմ:

Սակայն երկինք, երբ քեզ ծնաւ, ուղեց ուր դէմքըդ միայն
Սէրը շնչող երեւայ, յանդանքներդ ինչ ալ ըլլան
Անուշութիւն միմիայն կը կարգացուի աչքիդ մէջ:

Գեղեցկութիւնդ ի՞նչքան նման է Եւայի խնձորին,
Քանի որ չի բնակիր քու պատկերիդ ալ ետին,
Անմեղութիւն մը անուշ՝ արժող անոր տեսքը պիտի...

Զերդ գերասան մը միջակ ուր կը մտնայ, բեմին վրայ
 վախէն՝ իր դերը խաղալ ինչպէս գիտէր, կրնար զայն,
 կամ բարկացած մը շարժող մուկնութեամբ միմիայն
 Զոր զայրութիւն իր սաստիկ մերթ նըւաղիլ իսկ կուտայ:

Ես, անվրստա՛հ իմ վըրաս, կը թերահամ շատ անգամ
 կրկնել ծէսերը սիրոյ մինչեւ վերջին կէտն իրենց,
 եւ կը թուիմ կորուսած ըլլալ սիրոյս ուժը մեծ՝
 Այնքան անոր զօրութեան տակ ընկճուած զիս կ'զգամ:

Ա՛հ, թող գիրքերս, այն ատեն, ըլլան համր այլ պերճախօս
 իմ թարգմաններս ու սրտիս դատն ալ ուզին պաշտպանել
 վարձքը իրենց՝ աւելի լաւ քան բերանս ըրաւ հոս:

Սորվէ՛ կարդալ ինչ որ սէրն աշտտեղ դըրեց զադտնօրէն:
 Սէրդ այնքան նուրբ, այնքան լի է բընաղղով ապահով
 Որ ան կրնայ, այնպէս չէ՞, լըսել մինչեւ իսկ աչքով:

9/

Ոմանք իրենց ծագումով կը պարծին, այլք՝ տաղանդով,
Հարստութեամբը՝ ասոնք և զօրութեամբը՝ անոնք,
Կան որ հագուստն իրենց նոր՝ թէեւ տղեղ, կ'ընէ սոնք,
Ոմանց բաղէն, դահն ու ձին կը կաղմեն փառքն ապահով:

Անձնիւրն ունի իր հաճութիւնը՝ զոր կ'ընտրէ այլոց դէմ, —
Սակայն ոչ մէկը անոնց ինձ համար է յօրինուած
Եւ կ'ըմբոշանում ես վաշիւք մը ամենէն գերազանց՝
Երբ բարիքներն այդ բոլոր մէկ հատի մէջ կը գտնեմ:

Ինծի համար սէրդ է բա՛րձրը՝ ծընունդէն բարձրագոյն,
Աւելի ճոխ քան բոլոր ճոխութիւններն միասեղ
Եւ կը պարծիմ թէ քեզմով տէր եմ փառքին գերագոյն:

Եւ լսիլ թշուառ եմ՝ քանզի կրնաս բախտն այս յորդաղեղ
Յանկարծակի օր մ'ինձմէ ամբողջապէս տունել ետ
Եւ ամենէն թշուառէն թշուառ ընել զիս յաւէտ:

Ի՞նչու աշխարհն աղուոր օր մ'ինձ խոտաղար ու ճամբար,
 Զիս հանեցիր անկրկոյ՝ եթէ պիտի ամպերուն
 Թոյլ տալիւ որ զիս յանկարծ շրջապատեն և մընա,
 Քու հըրապոյրըդ անոնց խոնաւ ծուխին տակ թաքուն:

Բաւ չէ հիմա որ ճեղքես մըշուշն՝ որպէսզի վըրան
 Մըրըկահար իմ դէմքիս չորնան դաժան անձրեւներն,
 Ինչի՞ս է պէտք միմիայն վէրքը բուժող բալասանն,
 Երբոր պատճառը անոր ան չի բառնար նսյն ատեն:

Քու ամչնալդ ալ երբեք դարման մը չէ իմ ցաւիս.
 Կը զղջաս դուն, բայց կորուստըս անով չի պղտիկնար.
 Հարստածողին վիշտը երբ հարուածէն է նըւաղ ծանր:

Բայց արցունքներն որոնցմով դուն իմ վըրաս կը հակիս
 Մարգարիտներ են սիրոյ աշխարհն հարուստ՝ որ ամէն
 Նախատինքս վէրք ու հարուած անդարձօրէն կը սրբեն:

Ընդդէմ օրուան ուր գուցէ պիտի խոժոռ նա, յիս վրաս՝
իմ թերութեանցըս համար և ուր քու սիրտըդ դարձած
Ըլլալով ուշտ ու խոհեմ, պիտի բաշխած ինձ ըլլաս
Սիրոյ նուէրըդ վերջին ու ինձ գոցած սիրտըդ բաց:

Ընդդէմ օրուան ուր գուցէ անցնիս երթաս առջեւէս
Իբր օտարի մ'առջեւէն՝ բարեւելով զիս հաղիւ
Այն աչքերով որ եղած էին իմ վառ տրեւներս
Քու ոչ-սիրտըդ հիմ ընող շատ մը խելօք, լուրջ հաշիւ:

Այդ օրուան դէմ՝ ես կանխատ կը գործնաւ՝ սորվելով
իմ քիչ արժէքս ու արդէն զի նկատ ձեռքս ինծի դէմ
Որպէսզի դուն միշտ արդար ու անիրաւ ես ըլլամ:

Որ մեղքցուիմ ես՝ բայց դուն մընաս անմեղ, անխըռով,
Քանի որ, ա՛հ, չեմ կրնար ամենափոքր փաստը տալ
Թէ սիրուելու արժանի էր իմ սիրտըս սիրահալ...

73
Դուն կը տեսնես իմ վըրաս տարուան ա՛յն պահն՝ ուր դեղին
Տերեւք կամ ո՛չ մէկ տերեւ եւ կամ քիչեր կը կախուին
Յրտասարսուռ թուփերէն՝ երգչախումբէ՛ր քայքայուած
Ուր դեռ երէկ կը լսուէր ձայնը թռչնոց դաշտաց:

Իմ վըրաս դուն կը տեսնես իրկունն օրուան մը՝ մեռնող
Հորիզոնին վրա՛յ, արփոռն մայրամուտէն ետք անշող,
Երբ կը տիրէ քիչ առ քիչ դիշերը սեւ, քո՛յր մահուան,
Որ ա՛լ կ'ուղէ որ հանդէի իր ծոցին մէջ ամէն բան:

Կը տեսնե՛ս դուն իմ վըրաս վերջին ճաճանչն ալ հուրի
Մ'որ կը վառի մոխրին վրա՛յ իր թարմութեան երբեմնի
Եւ կը մեռնի ա՛յն շունչէն իսկ որ ապրիլ զինք կուտայ:

Տեսած բաներդ ա՛յս ամէն թո՛ղ ամրացնեն սէրդ հիմա
Եւ ընծայեն քու աչքերդ ա՛լ աւելի սիրելի
Ինչ որ շուտով, շատ շուտով պիտի քեզմէ բաժնուի:

Ժամացոյցին վրայ պատի երբ կը համբւեմ ես ժամերն,
Ու կը դիտեմ մերկ լոյսին անկումը ժանա ցալդին մէջ,
Երբ կը տեսնեմ մանիշակն՝ հիմա հակած յոգնաբեռն
Ու ճերմակս / արծաթուած սեւ խոպոպները այն պերճ,

Այրիացած երբ իրենց տերեւներէն կը տեսնեմ
Այն մեծ ծառերն որ էին հովանի մեծ հօտերուն
Եւ կանանչ բերքը տմբան երբ կը գանեմ աչքիս դէմ՝
Որա, կապուած ու դադաղ դրուած գէմքով գեղնազոյն.

Կը մըտածեմ այն ատեն գեղեցկութեանը բախտին՝
Որ պիտի ինքն ալ անցնի ինչպէս ամէն աղուոր բան
Որք կը մեռնին՝ մինչ ուրիշ բաներ կեանքի նոր կուգան.

Ոչինչ կրնա, արգիլել ժամանակի գերանդին
Դըպելու քեզ ալ՝ բացի քու սերունդէդ հարազատ՝
Որ անոր դէմ պիտ' ելլէ երբ յարձակի ան վըրադ.

Իմ հայելիս պիտի զիս չըհամոզէ թէ ծեր եմ
Այնքան ատեն որ դուն միշտ պիտի ըլլաս ծաղկատի,
Բայց երբ վըրադ տարիքին տեսնեմ հեաքերի դժխեմ,
Պիտի խորհիմ որ կրնայ մօտենալ մահն ալ ինծի:

Զի քեզ պատող այդ ամբողջ գեղեցկութիւնն ոչ այլ ինչ
է՝ բայց եթէ արժանի լուսահանդերձն իմ սրտիս,
Որ քու կուրծքիդ մէջ կ'ապրի, քու կդ իմինիս մէջն է մինչ,
Ի՞նչպէս ուրեմն կրնամ քեզմէ տարեց գանել զիս:

Ուստի, հոգի՛ս, հոգ տար քեզ՝ ինչպէս որ ես ինձ կ'ընեմ
Ո՛չ թէ ինծի՝ քեզ հաւար, ե՛ս որ քու սիրտիդ սնիմ
Եւ մանուկի մը պէս զայն կը պաշտպանեմ բախտին դէմ:

Եւ մի՛ կարձեր թէ երբեք պիտի կրնաս, ո՛վ սէրդ իմ,
Սիրտըդ գանել վերջստին երբոր մեռած ըլլամ ես,
Ետ չառնելու պայմանով դուն զայն ինծի տըլած ես:

Երբ ոսկորներըս վաշտի ծածկած ըլլալ մահը բիրտ,
Ու երջանիկ կեանքէս վերջ եթէ երկար ապրիս դուն
Ու պատահմամբ դեռ կարգաս խեղճ տաղերը սիրողիդ,
Դիր զանոնք դէմն այդ օրուան գեղեցկագոյն տաղերուն:

Եւ եթէ վար իսկ գտնես նըման ուրիշ շատերէ՝
Պահէ իրենց մէջ պահուած անհուն սիրոյս պատճառաւ,
Ու ոչ երբեք արժէքին՝ որմէ շատ բարձրը հարկա՛ւ:
Քերթողներու վըրալ նոր պիտի քու միտքըդ գտնէ:

Խորհէ սիրով ա՛յն ատեն, – «Եթէ մուսան իր մեծցած
Ըլլար մեծցող դարուս հետ, բարեկամիս սէրը ծնէր
Գեղեցկագոյն զաւակներ՝ էն աղուորին հաւասար:

Բայց քանի որ ան մեռած է և իրեն յաջորդած
Են ուրիշ նոր քերթողներ՝ պիտի կարգամ լաւագոյն
Իրենց ոճին պատճառաւ զանոնք եւ զինք իր սիրոյն:»

Երբ կը տեսնեմ սրբըւած ձեռքովն անգութ ատենին
 Անցեալ ամբողջ դարերուն ճոխութիւնները հըպարտ,
 Աշտարակները դռող ինկած հողին վըրայ, արդ-
 Եւ պըղինձն իսկ պղծըւած անձրեւներէն մոլեղին,

Երբ կը տեսնեմ ուղիւնն՝ որ զերդ գազան սովահար
 Իր ափերուն պետութեան կը լափէ հողը տակաւ,
 Եւ կամ՝ ցահաքն՝ որ քիչ քիչ կ'ընկրկեցնէ ծովն անբաւ,
 Այդպէս կորուստը մէկուն միւսին շահին եղած յա՛ր,

Երբ կը տեսնեմ ուժերու եւ փոխոնցումը այսպէս
 Կամ՝ սպառումը անոնց, -- այդքան աւեր ինձ կ'ըսեն
 Թէ իմ սէրս ալ պիտի օր մը ամփոփուի ատենէն.

Ու մտածումն այս վըրաս կը ծանրանայ մահուն պէս
 Ու ան կրնայ արտասուիլ միայն, աւա՛ղ, զի ունի
 Քանձ մ'ու անոր կորստեան վախը ամէն լոպէի:

Ըրէ՛ կրցածըդ ինձմէ խուսափելու համար ա՛լ,
Գիտեմ թէ քեզ ունենամ պիտի ամբողջ կեանքիս մէջ.
Շիջումին հետ քու սիրոյդ կեանքըսգտնէ պիտի վերջ
Քանզի այդ սէրը միայն կրնայ անոր սնունդ տալ:

Ուրեմըն ես չեմ վախնար տառապանքէն մեծագոյն
Քանի որ կեանքըս պիտի փոքրագոյնին հետ դադրի.
Ու չէ իմ բախտըս այնքան անդրթօրէն վշտալի
Զի կապուած չէ ան աշտեղ քու քըմալքիդ խաղերուն:

Դուն չես կրնար զիս տանջել զիս լըքելով, զի վախճանն
Ըլլար պիտի ան կեանքիս. երջանիկ եմ՝ յաւիտեան
Սիրոյդ համար և յետոյ՝ իր պատճառաւ մեռնելուս:

Բայց ո՞ր նըսեհը փայլուն զերծ է բոլոր բիծերէն,
Զէ՞ որ կրնաս ուրիշին տուած ըլլալ սիրտդ արդէն
Ու ես կրնամ դեռ սիրոյդ վրայ չունենալ տարակոյս:

Ո՛վ անուշ սէր, նորոգուէ՛ս Մի՛ թողուր քեզ բթանալ
Իբր ախորժակ մը անյագ զոր յագեցումը այսօր
Կ'ընէ մեռած զըրեթէ եւ որ միշտ նոր ու աղուոր՝
Վերագտնէ պիտի վաղն իր ամբողջ ուժը դարձեալ՝

Կամ՝ աւելի. եղի՛ր միշտ նոյնը եթէ իսկ, ո՛վ սէր,
Սոված աչքերըդ այսօր կուրնալու չափ լեցուցիր.
Ջանա՛ վաղն ալ անոնցմով տեսնել անուշ դէմքը իր
Եւ ծուլութեան մէջը մի՛ սիրոյ հոգին սպաններ.

Թո՛ղ այս դադարը տըխուր ըլլա՛յ ինչպէս ովկիանն՝
Որ կը բաժնէ երկու ափ, ուր երկու նոր սիրահար
Երջանկութեամբ յարաճուն կուգան յուսալ միշտ զիրար.

Եւ կամ, ձմեռն ըլլա՛յ թո՛ղ, որուն դաժան տրտմութեան
Մէջէն մեղի կ'երեւայ երեք անգամ աւելի՛
Թանկագին դարձը զարնան եւ աւելի՛ ցանկալի.

Համայնակեր ժամանակ, կրծէ՛ ճանկերն առիւծին.
Ստիպէ՛ հողն որ լափէ իր զաւկըները բոլոր.
Վաւրագ վաղրին ալ խրլէ՛ դուն ժանիքները հըզօր
Եւ իր արեան մէջ անմահ փիւնիկն ալրէ՛ վերստին:

Եղանակներն՝ անյթիւ վրայ ըրէ՛ զըւարթ կամ՝ մըռայլ,
Ո՛վ փութաջան ժամանակ. ըրէ՛ երկրին մեր հըսկայ,
Գեղեցկութեանցն իր ամէն՝ ինչ որ հաճոյ քեզ կուգայ՝
Բայց սա՛ ոճիրն ահաւելի թո՛ղ քեզ ըլլայ արդիւնալ. —

Ո՛չ, մի՛ նըշեր քու ժամերդ աղուոր ճակատին վրայ սիրոյս,
Մի՛ փորեր հոն ոչ մէկ դիծ, եւ թոյլ տո՛ւր որ ապագան
Տեսնէ տիպար մի՛ր վըրայ գեղեցկութեան, քաղցրութեան:

Սակայն եթէ յոռեգոյնն ալ գործելով դուն տաս խոյս՝
Իմ սիրականըս մընայ պիտի, ո՛վ ծեր ժամանակ,
Տաղերուս մէջ թարմ յաւէտ, աւերներուդ հակառակ. . . :

21

Երբ ես մեռնիմ լա՛ց վըրաս ա՛յնքան առեն միմիայն
Որքան լսես զօղանջիւնն ա՛յն զանգակին ողբածայն՝
Ծանուցանող ամէնուն թէ ցած աշխարհն ա՛յս թողած
Կ'երթամ բնակիլ որդերուն հետ աւելի՛ եւրս ցած:

Ո՛չ իսկ յիշէ՛ ա՛յս տողերն եթէ աչքիդ տակ ի՛յնան,
Ձեռքն որ զանոնք դըրոշմեց, զի կը սիրեմ քեզ ա՛յնքան՝
Որ յօժար եմ մեռնելու խոհանքիդ մէջ իսկ անուշ,
Եթէ իմ յուշըս մտքիդ համար ըլլայ պիտի փուշ:

Երբ դուն կարդաս ա՛յս քերթուածն ու ես դարձած ըլլամ հող,
Բերնէդ չելլէ թո՛ղ բընաւ իմ խեղճ անունըս եւ թո՛ղ
Քու սէրըդ ալ կորսընի իմ կեանքիս հետ կորսընող:

Ձի կը վախնամ, կը վախնա՛մ որ ա՛յս աշխարհն իմաստուն
Մահէս յետոյ կը ծաղրէ ինձի հետ քեզ ալ երբ դուն
Ձըկրնաս ցաւըդ զսպել ու զա՛յն ցոյց տաս ամէնուն:

Սակայն վախ մի՛ ունենար, երբոր վըճիւն անյեղլի
Հեռացուցած զիս ըլլալ այս աշխարհէն. մաս մը դեռ
Կեանքէս մընայ պիտի հոս՝ տաղերուս մէջը անմեռ
Զոր դուն պահես պիտի միշտ՝ իբր յուշածօն մը ինծի:

Եւ երբ կարդաս դուն զանոնք՝ պիտի գտնես հոն ինչ որ
Տուած էի քեզ կեանքէս. հողը կրնայ առնել ես
Իր իրաւունքն՝ հողը լոկ, քու իրաւունքդ է յաւէտ
Հաւազոյն մասն էս թեանս՝ հողիս ու միտքըս բոլոր:

Այսպէս, մարմինն երբ մեռնի՝ կորսնցուցած պիտի ըլլաս
Մըրուրը լոկ, ճճեաց կերն ու զոհը վատ դաշոյնին,
Շատ չնչին բան որպէսզի դեռ մըտածես իմ վըրաս:

Իրենց մէջի նիւթերովն անօթները կը յիշուին.
Պարունակեց անցաւոր կեանքըս սիրող իմ հողիս
Եւ այդ հողին կը մընայ, զայն դուն ամբողջ հոս ունին:

55

Ոչ մարմարներն ու ոչ ալ իշխաններու ոսկեղօծ
Յուշարձանները ապրին պիտի այնքան որքան այս
Տաղերս ուժեղ, որոնցմով է որ պիտի դուն շողաս
Լաւ քան քարերն որոնց տուաւ ատենը բիւր կեղտ ու բոց:

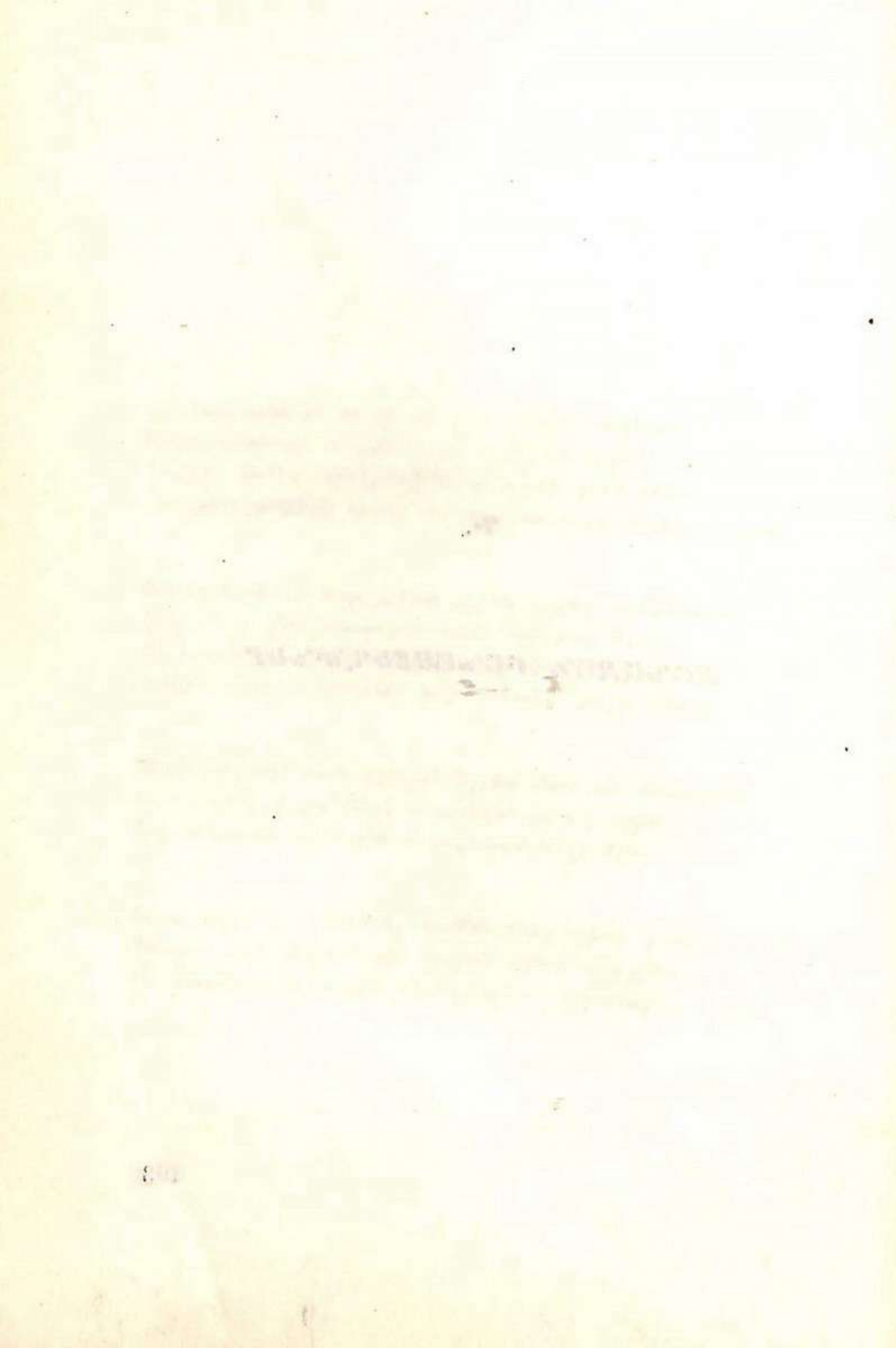
Պատերազմներն երբ շրջած ըլլան շրջեղ արձաններն
Ու հիմն ի վեր տապալած ամէն պարիսպ Արէսի,
Ոչ սուրն եւ ոչ սըրավաղ իր կըրակները պիտի
Կրնան սրբել աշխարհէս դոյութեանդ յուշը անծիր . . . :

Պիտի անվախ դուն դիմացն ելլես մահուան մոռացման,
Ու պիտի դովքըդ հնչէ սերունդներու ականջին
Յըկատարումն աշխարհի և ցարարածն վերջին.

Եւ այսպէս է որ մինչեւ արթնցընել պիտի դան
Դատաստանի շեփորներն՝ ապրիս պիտի անվըժար
Իմ տաղերուս և աչքին մէջ զոյգերու սիրահար . . . :

Գ.

ՋԱՆԱԶԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ

ԾՆԳՈՒՄ

Ես կախարութիւնն եմ Անկումին դէպի վերջն
Որ մեծ ճերմակ Բարբարոսաց ետեւէն
Կը նայի լուռ և կը հիւսէ տաղեր պերճ,
Ոսկի ոճով՝ ուր՝ մեղկ լոյսեր կը պարեն...

Մենիկ հոգին կը թալկանայ ձանձրոյթով,
Հեռուն կ'ըսեն թէ մեծ մարտեր կը մղուին,
Օ չկրնալ այսքան դանդաղ իղձերով,
Օ չուզել հոն ծաղկափթթել կեանքըդ սին:

Օ չկրնալ, չցանկալ քիչ մը մեռնիլ.
Ահ խըմեցին — դեռ կը խնդա՞ս դուն, Պաթիլ —
Կերան ամէն ինչ, ըսելիք բան չըմնաց...

Միայն քերթուած մը քիչ մ'ապուշ դոր կ'այրես,
Միայն գերի մը քիչ մ'ը ցովի լըքող քեղ,
Միայն ճնշող սիրտըդ ձանձրոյթ մ'անիմաց...

ԸՆՏԱՆԻ ԵՐԱԶՍ

Երազն ա.յս միշտ կը տեսնեմ՝ հողեթափանց, տարօրէն,
կընող մ'ինծի անծանօթ. ինձմէ սիրուած, սիրող զիս,
Որ ամէն հեղ ոչ նս.յնն է ոչ ալ տարբեր հիմնօրէն,
Որ սահա.յն զիս կը սիրէ և կ'ըմբռնէ իմ հողիս:

Զի կ'ըմբռնէ ան հողիս, որ լուսաւոր բա.յց միայն
Իրեն համար կը դադրի մութ առեղծուած մ'ըլլալէ,
Իրե՛ն միայն, ու արմ.յն իմ ճակատիս ջերմութեան՝
Միմիայն ինք զովութիւն, արտասուելով, կը ցօղէ:

Թո՛ւիս է արդեօք, թէ խարտեաչ, թէ շիկահեր. — չեմ գիտեր.
Սնո՞ւնն անոր. — կը յիշեմ թէ հնչեղ է, քաղցր ու հին՝
Ինչպէս կեանքէն աքսորուած սիրեալներու անուններ:

Կը նըմանի իր նա.յուածքն արձաններու նա.յուածքին,
Եւ ձայնը լուրջ, հեռալուր, խաղաղաւէտ, ունի շե՛շտն
Ս.յն ձայներուն սիրելի որ լըռեցին առ յաւէտ:

Ա՛՛՛, ՔԱՂՑՐՈՒԹԻՒՆ...

Ա՛՛՛, քաղցրութի՛ւն, քաղցրութիւն ու վերստին քաղցրութի՛ւն...

Հանդարտեցուր յուզումներն այդ ջըղաձիգ քիչ մ'այլեւս...
Մինչեւ իսկ խորն հաճոյքին՝ սիրուհին պէտք է, գիտես,
երբեմն ցոյց տա, թէրոջ մ'անդորրաւէտ ձեւը հեղ...

Եղի՛ր լըբուն, հեշտասուն. զգուանքդ ըրէ՛ քընաբեր,
եւ հաւասար՝ հառաչներդ ու նախաժ.քներդ օրօրիչ,
Տե՛ս, սիրախանձ այդ սեղմումն և հուսկ ցնցումն ալ լկիչ,
Ձեն արժեր լուռ ու երկար համբոյրն եթէ՛ իսկ խաբեր...

Բայց դուն աղու՛որս, ինձ կ'ըսես՝ թէ քու սիրտիդ մէջ ոսկէ,
Հնչեցնելով փողն իր միշտ կը սուրա, կիրքը կարմիր,
Ձըգէ ազատ այդ պոռնիկն որ ուղածին պէս փըչէ...

Դի՛ր ճակատիս վրայ ճակատդ ու ձեռքիս մէջ ձեռքըդ դի՛ր,
Ու երգումներ ըրէ ինձ զոր պիտի վաղը մոռնաս
Եւ մինչեւ լոյս արտասուենք, ո՛վ իմ սղտիկ անառակս...

ՍԵՒ ՔՈՒՆ...

Սեւ քուն մը խորունկ
Կ'իյնա, կեանքիս վրայ,
Քընացէք, յոյսեր,
Տենչեր, քընացէք:

Բան չեմ տեսներ ա՛լ,
Ձեմ յիշեր թէ ի՛նչ
են բարին ու չարն...
Ո՛վ տըխուր հէքեաթ:

Օրօրոց մըն եմ
Ձոր ձեռք մը կ'օրրէ
Դամբանի մը մէջ.
Լըռութի՛ւն, Լըռութի՛ւն...

ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Տէր իմ, սէրով զիս խոցեցիր,
Ու վէրքը զիս կը մրմռայ,
Տէր իմ, սէրով զիս խոցեցիր:

Տէր իմ, զարկաւ երկիւղըդ զիս,
Եւ աշխարհն հաս զեռ կ'որոտայ,
Տէր իմ, զարկաւ երկիւղըդ զիս:

Գիտցայ թէ սին է ամէն բան,
Ու փառքըդ իմ մէջ հաստատուեցաւ,
Գիտցայ թէ սին է ամէն բան:

Խեղդէ՛ հոգիս գինիիդ մէջ,
Կեանքըս հացիդ մէջը շաղուէ՛:
Խեղդէ՛ հոգիս գինիիդ մէջ:

Ահա՛ արիւնս որ չըլ՛աղեց,
Ու միսս, անյարգ՝ ցաւին համար,
Ահա արիւնս որ չըլ՛աղեց:

Ահա ճակատս ամօթաշէկ.
Աթոռա՛կ՝ սուրբ ոտուընկերուդ,
Ահա ճակատս ամօթաշէկ:

Ահա ձեռքերս որ ծուլացան,
Խնկամանիդ ածո՛ւխ և խո՛ւնկ.
Ահա ձեռքերս որ ծուլացան:

Սիրտըս ահա՛ որ զուր տրոփեց,
Խաչի ճամբուդ մացառներուն.
Սիրտըս ահա՛ որ զուր տրոփեց:

Ոտքերս ահա, խեւ ճամբորդներ՝
Վաղող կոչին քու շնորհիդ.
Ոտքերս ահա, խեւ ճամբորդներ:

Ահա ձայնս ալ, խուլ ու խաբող
Իմ մեղքերուս զղջման համար.
Ահա ձայնս ալ, խուլ ու խաբող:

Աչքերս ահա, վրէպի ջահեր,
Աղօթարցունք շիջման պատրաստ,
Աչքերս ահա, վրէպի ջահեր:

Աստուած ներման և նուէրի,
Ի՞նչ է այս հորն իմ մառցունքիս,
Աստուած ներման և նուէրի:

Աստուած սոսկման և սրբութեան,
Այս վրէժ մութ իմ ոճիրիս,
Աստուած սոսկման և սրբութեան:

Աստուած խինդի, խաղաղութեան,
Կուրութիւններս, ահե՛րս ամէն,
Աստուած խինդի, խաղաղութեան,

Գիտես ամբողջն, ամբողջը այս,
Եւ թէ մարդոյ է՛ն խեղճն եմ ես,
Գիտես ամբողջն, ամբողջը այս:

Բայց, կուտամ Քեզ ինչ որ ունիմ:

ԵՐԿԻՆՔՆ Է...

Երկինքն է, տանիքէն վեր,
Այնքան ջինջ, անդորր...
Ծառ մը կա, տանիքէն վեր,
Ճիւղով մեղմօրօր:

Ջանգը, երկինքին մէջ սա՛
Կը թրթռայ մեղմիւ.
Թռչուն մը, ծառին վրայ սա՛,
Կ'ողբերդէ հեշտիւ:

Աստուած, Աստուած, կեանքն է հոն,
Պարզ ու խաղասահ,
Այս խաղաղ ժրխորը հոն
Քաղաքէն կուգայ:

— Ի՞նչ ըրիր, ի՞նչ ըրիր դուն,
Որ կուլաս անվերջ,
Ըսէ՛, ի՞նչ, ի՞նչ ըրիր դուն,
Քու գարունքըդ պերճ...:

ՅՆՈՐՔԸ

Յընորքն անցաւ քաղաքէն ուր ամէն ինչ կը նիւնէ,
եւ իր մահճէն մարդը դուրս ցատկեց յանկարծ սարսուղին,
Հետեւելու համար շիւ քալով աղաւոր հըրէշին՝
Որ սուտ երկինք մը ունի լալն աչքերուն մէջ սսկէ:

Ծեր, կին, տըղալ, — կը քալէ անոնց մօրմնոյն վըրայէն,
Կ'երթալ առաջ դժպըհի, սեւեռարիւ, անըզդած . . .
Իրիկուն է . . . Եկաւ ան, ա. հաղիւ սեմը անցած
Սալթաքեցան գանկերու վըրայ ոտքերը իրեն:

Հըրէշն յալիժամ յանկարծուտ ուրին վըրայ կը նետուի,
եւ ծառացած, ահուելի, ու հրճուանքէն սռնալով՝
Զալն կը խածնէ, կը հերկէ իր ճանկերովն երկաթի:

Բայց մարդն որուն կը հոսի արիւնն առատ ուղիւերով՝
Կը նալի՝ միշտ երկնային աչքերուն մէջ Յընորքին
եւ կը մեռնի՝ լանջահերձ ու ժպտելով տակաւին . . .

ԿԸ ՍԻՐԵՄ ԱՅԳԸ...

Կը սիրեմ այդը բսկտան՝ իր թիւմադարդ վարսերով,
Բլրակները մանիշակ՝ տոգոյն շողով մ'սսկեղօծ
Եւ աղմուկով մը թնդուն յանկարծաբաց փեղկը գոյ՝
Որ կը խըմէ պարտէզին այգաթրթիւ սիւգը ծով,

Կիրակնալոյս առտըւան մը մեծ-փողոցը գիւղին,
Կոմս՝ առսւակին մէջ ծըռած զոր արշալոյսն է երփներ,
Աղջիկը ձութ ակռայով, տերեւը թաց ցօղով դեռ
Եւ մանկական աչքերուն յստակ բիւրեղն երկնային:

Կը նախընտրեմ բայց հոգի մ'ըստուերին մէջ ծնրադիր,
Աշնանագեղ անտառներն ու իրենց բոյրը թրջած
Եւ ճամբան ուր, իրիկուան, կ'անցնի կառք մը յամրընթաց,

Յետոյ լուսինը ցաթած պատուհանէն քողակիր,
Ձեռք մը տոգոյն, յամրաբար և քաղցրօրէն փայլալուսն,
Տրտում հուրքով մը լեցուն երկու մեծ աչք ու ամէնուն

Վերայ ձայն մ'որ հեծկլտալ կ'ուզէ... բայց չի յանդգնիր:

ԴԻԻԹԵՐԳ

Վըհուկ Գիշեր, ով անուշ և մենակեաց դուն Տիկին,
Շրջանկարը ամբողջ, իր սըրինգովն եղէգեալ
Քեզ գրկարաց կ'ընդունի, և մերկ ոտքերդ բլբլին վրա,
Պատճառ կ'ըլլան սր սարսուռ, յոգնարեկ սիւտը հողին...

Թափթըլեւում մասներէն իր դըրասանդը ծաղկէ՝
Զով թեւերուդ մէջ իրկունը երազի կը պառկի.
Արեւին տակ մեղկացած հողին՝ մսկոտ՝ կը յառնէ
Եւ կը կապէ ընկալութեան աղբիւրին մէջ Արցունքի...

Անդորրաւէտ դաշտերէն դիւղացիք ետ կը դառնան՝
Վերջալոյսէն տոնելում յաւերժութեան շեշտ մը լալն
Եւ Տրամութիւնը կ'անցնի՝ ջուրերուն մէջ անխըռով
Տարտամօրէն ցոլացած երկինքն աղօտ շնչելով...

Վերջին ձայներն են ճամբուն, և կը մեռնի օրն ահա...
Քեզ կ'սպասէ, ով Գիշեր, հողին ծաղկանց հարսնեւոր.
Նախիրն արդէն պառկեցաւ, արտը թմրած կը քնանալ,
Եւ աղախինը գոցեց բակին դուռները բոլոր...

Կուրծքիդ վըրա, կը շողա, մաղնիսափա, լուսընկան
Որուն ի տես՝ համբարուն կը վէտվէտէ կընիւններն,
Եւ ինչպէս ծովն որ կ'ուռի դէպ՝ իր միսթիք դէմքը՝ վերն,
Մեր երազներն ալ հեծող դէպի անոր կ'ամբառնան...

Երկինքին տակ՝ ժախը լուրջ և ներդաշնակ է նոյնքան...
Հեռատարած մութն ամէն գիծի կուտա, վեհութիւն,
Եւ մարդ՝ մեղմիւ գիտակից նըշաններուն բնութեան՝
Կ'ըզա, տակաւ աղօթքին յառնումըդ ըն աչքերուն...

*
* *

Քաղաքն հեռուն կը խռնէ իր տանիքները անթիւ...
Առանձնակեաց, ցցուելո՞ ալի կոյտին վրա, անանուն,
Յիշատակները միայն, կարծես մէյմէկ մեծ հովիւ,
Կանգնած այնտեղ՝ կը յայտնեն անոր հոգին մշտարթուն...

Կը բացուի վիհն աստղալից՝ արշաւին դէմ մըտածման,
Եւ միտքն՝ որուն կը խօսին շըփոթ ձայներ անծանօթ՝
Ամպերուն մէջ կ'ունկնդրէ, դարմանահար և սարսուտ,
Յաւերթութեան անցքը լուռ, որպէս սեւ գետ մ'անտահման...

Արբեցութիւն... Երկնաբարձ ձեւքեր... Թըռիշ մոլորուն
Գլխու պըտսյոտ պատճառող համբոյրը լուռ Անհունին...
Եւ մեր ճակտին ետեւ միշտ յամառող մեծ Տենչը հին...
Առհաւական խրոխտանքն Իգարոսի թռուներուն...

Մեկնած խորունկ միջոցէն՝ որպէսզ ան հով մը ահա
Հասուն պըտուղը կանանց կ'անջատէ ծանր արդանդէն.
Մինչ մեծ հողիք, հեռուէն երբ դայն կ'զգան որ կուգայ,
Կ'այրին որպէս լեռներու վրայ նշաններ բոցեղէն . . . :

Կ'ողջունեմ քեզ, ով Գիշեր մարգարէից և հովուած,
Ով դուն մայրը մեծ երկանց, քողերով սեւ ու երկար,
Որուն յաւթի ծոցին մէջ, շարշարանքով հաւասար,
Ստեղծագործ առն ու կնոջ ճիղը մարմին է առած . . . :

Վսեմ Գիշեր . . . Վեհակերտ որբատուն բիւր գաղտնիքի,
Գիշեր որ քոյրն ևս Մահուան, անոր նըման անթափանց,
Որիէստի ու Իսիսի Գիշեր, պաշտեալ դիցունհի,
Դուն՝ նախամայրը ծովուն և անտառին մըթապանծ . . . :

*
* *

Աստուածային ալ Գիշեր, կոյս անարատ ու դըժած,
Որ կ'արծարծես սէրը միշտ քու ժըպիտովըդ մըթին,
Որ կը դընես քու կապոյտ ձեռքերդ վըրան մեր որտին
Եւ կը բերես Քունն անմեղ՝ վերարկուիդ տակ պահած . . .

Միմիայն դուն ամօքել զիտես ցաւերը գաղտնի
Անոնց զոր, ահ, կը տանջէ խաբէութիւնն առօրեայ.
Կ'այրի ճակատը անոնց, և մութ վարսերըդ ահա.
Անոնց հողին մինակ է, և ահա թիւերդ հոլանի . . . :

Եւ ա՛յ անձնիւրն, իր անարգ դիմակը վար առնելով,
Թաւուտքիդ մէջ և անշարժ ոսկի բիբին տակ բռնին,
Կը պատցնէ իր սրտին վըրայ ճըպոտ մը գինով
Եւ իր հոգւոյն մէջ կըթա, զ՝այլ եւս ազատ, հրճուագին:

Մինչ շղայնոտ թռչունն ալ, սաղարթուտին խորերէն,
Տրտում թռչունը՝ որուն խաւարն հրաւէր կը կարդա,
Պարտէզներուն մէջ թափուր ուր լոկ տերեւք կը տրոփեն,
Կը կալակէ սիրտն ամբողջ հեծկլտանօք բիւրեղեալ . . .

Կէս գիշեր է . . . Զարդարուն եկեղեցի մըն է երկինք.
Ոսկիփերկաթ տառերով Գիրքը այնտեղ կը փայլի.
Ու կը լուծուի մեր մարմինն ու եթերին հետ կը թռնէ . . .
Ով լըռութեան կոհակներ միջոցն ի վար ամալի . . .

Եւ շնչելով ծաղիկներն իրկունքերու հրաշագան,
Երազն արդէն, զըրկըւած էլէնայէն, կը մեկնի
Մինչեւ հեռու, հեռագոյն ծովերն մարդուն մըտածման՝
Իր կառքին վրայ որ լըծուած է զոյգ մը սեւ կարապի . . .

Գիշեր, քու սուրբ օտքերէդ կ'անցնի սարսուռ մը հողին.
Սեւարծաթեալ քու բաժակդ է խորութեանց պահարան.
Կը ժայթքեցնես մեր հոգւոյն ծածուկ գանձերը համայն,
Եւ ես գքեղ կը պաշտեմ վասն այս երբեակ խորհուրդին,

Վըհուկ Գիշեր, ով անուշ, ով մենակեաց դուն Տիկին . . .

ԻՐԻԿՈՒՆ

Իրիկուն մ'է շատ անուշ, կընոջ դէմքի մը նըման.
Իրիկուն մը տարօրէն՝ ծաղկած ձմրան վրայ դժնէ,
Որուն զգուանքը, ծըփուն լսյա-ստուերին մէջ, կ'իջնէ՝
Աղուափափուկ ծուէններով հողւոյն վերայը վըլան...

Հրեշտակաւորացի կանանչներ, վարդերանդներ անարիւն...
Հեռուն՝ Կամարն Յաղթութեան կը թաշտահայ, կ'անդըծուի,
Եւ գիշերն ուր կ'ողողէ խոր Արեւմուտքը ծաւի՝
Ջիւղերուն վրայ ցաւագին կը հեղհեղէ թմրութիւն...

Ամսուան մէջ սեւ հովին և մշուշին մահերգու՝
Թռչնած աշնան թերթիկներն արդէն ինկած են գետին.
Երկինքն անամպ, գունազեղ կ'սպառէ ներկը յետին...

Ընթանալով առջեւէն անցելաբոյր տուներու,
Ես կը շնչեմ հոգեւին հոտը ծաղկիս դիւթական...
Իրիկուն մ'է, շատ անուշ, կընոջ դէմքի մը նըման...

ՄԱՐՍԸԼԻՆ ՏԷՊՈՐՏ-ՎԱԼՄՈՌ

ՍԱԱՏԻ ՎԱՐԴԵՐԸ

Այս առառ թեզ բերել ուղեցի վարդեր
Բայց ծոցըս աշնքան շատ էի լեցուցեր
Որ գօտիս պարփակել զանոնք չը կրցաւ :

Փրթեցաւ նեղ գօտիս : Հովին մէջ թըռան
Իմ վարդերս ու գացին ինկան ծովուն վրան
Ու ջուրին հետ անդարձ հեռացան տակաւ :

Ալիքներն անոնցմով վառեցան կարծես :
Գիշեր է . բոյրն անոնց կուգայ ըզլեօտէս .
Եկ շնչէ իմ վըրաս անոնց յոշն անբաւ . . . :

1942

ԱՊԱՍՏԱՆ

Պիտի տանիմ', ես տանի'մ' պիտի պլասակըս թռչնած
Հօրըս պարտէզն ուր ամէն ծաղիկ նորէն կը փայլի.
Երկար ատեն հոն պիտի թափեմ հոգիս դետնամա՛ծ,
Հայրըս գաղտնի դարմաններ ունի ամէն մէկ ցաւի:

Պիտի երթամ', ես երթա'մ' ըսել լացովն աչքերուս.
«Տառապեցայ, նայէ՛ ինձ!» Պիտի նայի երեսիս,
Եւ հակառակ շատ փոխուած, դէշ տփգունած ըլլալուն՝
Քանզի հայրս է, վստահ եմ, նորէն ճանչնայ պիտի զիս:

Պիտի ըսէ. «Այդ դո՞ւն ես, դուն խեղճ հոգի վշտացեալ
Հողը միթէ կը փախի՞ քայլերուդ տակ ուշացիր.
Անուշ հոգի, ես Տէրն եմ', պէտք չէ ալլելըս դողալ.
Ասիկա տունդ է քուկին, այս իմ սիրտս է, ներս մըտի'ր»:

Ո՛վ գըթութիւն, քաղցրութիւն, ապաստան սուրբ, ո՛
հայր իմ,

Քու զաւակիդ որ կուտար լըսեցիր լացն հեռաւոր.
Քեզ ըստացած եմ' արդէն քանի որ յոյսըդ ունիմ'
Եւ քանի դուն ալ ունիս կորսընցուցածըս բոլոր:

Դուն չես նետեր այն ծաղիկն որ չէ ալլելըս սիրուն.
Երկրի համար այս սճիրն երկընքի մէջ կը ներուի.
Պատուիրազանց քու զաւակիդ անէծք չըտաս պիտի դուն՝
Քանզի ոչինչ ան ծախեց, տըւաւ ամէն բան ձերի:

ԲԱԺՆՈՒԱԾՆԵՐԸ

Մի՛ գըրեր գուն: Տըխուր եմ, ու կ'ուզէի մեռնիլ ա՛լ,
Աղուսը ամառն առանց քեզ՝ սէրն է առանց խնդու թեան,
Ես ծալկեցի բաղուկներս որ չեն կրնար քեզի գալ:
Զարնել սրտիս՝ դամբանի՝ լը զարնելու է նըման,

Մի՛ գըրեր:

Մի՛ գըրեր գուն: Վարժը ինչ՝ մենք մեռնելու մեր աչքին,
Հարցուր միայն Աստուծոյ... սրտիդ՝ սիրելըս ըզքեզ,
Քաւ լըռութեանըդ խորէն լըսել թէ զիս կը սիրես՝
Առանց աշխտեղ ելլելու լըսել է ձայնն երկնքին,

Մի՛ գըրեր:

Մի՛ գըրեր գուն: Կը վախճամ քենէ, մտքէս կը վախճամ,
Պահած է ան ձայնիդ յուշն որ կը կանչէ զիս յաճախ...

.

ԱՂԱՉԱՆՔ

Ահ, գիտնայի՛ք թէ մարդ ի՛նչպէս
Կուլայ մինակ, անընտանիք,
Երբեմըն գէթ իմ փողոցէս
Դուք կ'անցնէիք:

Գիտնայի՛ք թէ կուտայ ինչեր
Տըխուր հագույն նայուածք մը ծով՝
Կը նայէիք փեղկէս ի վեր
Իբր գիպուածով:

Թէ գիտնայի՛ք ի՛նչ բաղասան
Կ'ըլլայ սրտին սրտիկ մը հեղ
Կը նստէիք սեմիս վըրան
Քրրոջ մը պէս:

Թէ գիտնայի՛ք ձեզ համար սէրս
Եւ թէ կուգայ ի՛նչքան խորէն՝
Թերեւըս իսկ կուգայիք ներս
Շատ պարզօրէն:

ԱՉՔԵՐԸ

Կապոյտ կամ սեւ, սիրուած ամենքն, ամենքն աղուոր,
Անթիւ աչքեր այգը տեսան.

Անոնք հիմա կը քնանան դամբանին խորն
Ու կը ծագի դեռ լոյսն օրուան:

Հոս՝ դիշերներ, ցերեկներէն աւելի քաղցր,
Հըմալած են անթիւ աչքեր.

Աստղերը միշտ կը հըրդեհեն երկինքը բարձր
Ու աչքերն են մութով լեցուեր:

— Կորսնցուցի՞ն մի՞թէ անոնք նա, յուսածքն իրենց.
Ո՛չ, կարելի չէ ատիկա.

Մէկը անշուշտ անոնց դառնալ հըբամայեց
Չտեսնըւող վայրի մը վրայ:

Եւ ինչպէս որ մեզ կը թողուն աստղունք մէկնող
Բայց կը մի՞թէն երկինքի մէջ,

Ունին բիրերն ալ վերջալոյս մ'ըստուերաշող
Բայց մահը չի՛ տար անոնց վերջ:

Կապոյտ կամ սեւ սիրուած ամենքն, ամենքն աղուոր,
Բացուած անհուն ու տարօրէն

Այգի մը վրայ, մի՛ւս կողմէն դամբանին խոր
Աչքերը գոց՝ դեռ կը տեսնեն:

ԱՐԵՒՆ ՈՒ ԵՐԿԻՐԸ

Ձմեռ ատեն կալա, երկիրն.
Արեւը մեղմ, ամպոյն ու պապ,
Ուշ կը հասնի՝ գէշ ժամագիր,
Ու գէշ սիրող՝ կը մեկնի վաղ:

Սէրը անանց արխար է շատ.
— Արեւ, սիրե՛նք իրար: — Փորձե՛նք,
Երկիր, ո՛ւր են վարդերդ. առատ.
— Աստղ, ո՛ւր են քու շողերդ. աննենգ:

Ան պատըրուակ մը կը փնտռէ,—
Կարկուտ կամ հով, թեթեւ մէկ ամպ,
Եւ ըսելով՝ ա՛լ գիշեր է,
Ջա.յն կ'ստեղծէ իր հեռացմամբ, —

Ձերդ սիրահար մ'որ օրէ օր
Կ'ազատէ սիրտն իր օղակէն
Եւ զի չունի ա՛լ խօսք մը նոր՝
Կը հեռանա, արագօրէն:

Լ Ի Զ

Ես տասներկու տարու էի, ան տասներկուց,
Գեղահասակ էր անիկա, ես մանրակազմ,
Իրկունն իր հետ խօսակցելու համար աղատ՝
Կ'սպասէի որ մայրը դուրս ելլէ առաջ,
Յետոյ աթոռս աթոռին քով կը քշէի,
Իրկունն իր հետ խօսակցելու համար աղատ:

Քանի՜ դարուն անցան գային ծաղիկներով .
Որքա՛ն հուրեր մարած են արդ, և գոց՝ դամբանք...
Մարդ կը յիշէ՞ թէ ատենօք սիրտեր կալին,
Թէ ատենօք կալին կարմիր, ճերմակ վարդեր,
Ան կը սիրէր դիւ, ես ալ զինք, Մենք զս.յգ մ'անրիծ
Տըղաք էինք, զս.յգ մը բուրում, զս.յգ մը ճաճանչ:

Տէրն ստեղծած էր զինք հրեշտակ, հուրի, դշխոյ,
Քանզի ինձմէ աւելի մեծ էր անիկա՝
Շունչ չառներով գլխուն հարցում կը տեղալի,
Լոկ հաճոյքին համար «ինչու» միշտ ըսելու,
Եւ մերթ կ'ըլլար որ վախնալով ան փախցընէր
Աչքը աչքէս՝ որ մըտածել կուտար իրեն...

Տոյց կուտայի իմ գիտութիւնըս մանկական,
Խաղալիկներս, իմ մեծ գնդակս, հոլըս թեթեւ,
Հըպարտ էի լատիներէն դաս տալուս.
Փետրոսիս հետ՝ Վիրգիլիոս ալ կը բանայի.
Ոչինչ երկիւղ կ'աղդէր ինծի և ոչ ալ ցաւ,
«Հարըս, գիտե՞ս, զօրավար է», կը գոչէի:

Կիներն ալ մերթ պէտք կ'ունենան լատիներէն
Ընթեռներու, զոր կը հեղեն անըջադին,
Թարգմանելու համար աղօթք մ'եկեղեցին՝
Կը ծըռէի ես իր գրքին վրայ յաճախ.
Հրեշտակ մը հոն վըրանիս թեւն իր կը բանար,
Կիրակիներն Եկեղեցի երբ կ'ըլլայինք:

Ան կը զարցէր ինծի համար. «Տըղայ է դեռ».
Ես՝ յարդանօք ղինք «Օրիորդ Լիզ» կը կոչէի,
Սաղմոսի տող մը մեկնելու համար, յաճախ
Եկեղեցին կը հակէի իր գրքին վրայ,
Այնպէս որ ո՛ր մըն ալ տեսար դուն, ո՛վ Աստուած,
Որ իր վարդ այտն իմ հուր շրթանցըս հըպեցաւ:

Մատաղ կեանքին շատ շո՛ւտ ծաղկած դուք տարփանքներ,
Դուք աղօթրանն ու աւաւօտն էք մեր սրտին.
Հըմայեցէ՛ք տըղան, անճառ դուք հիացքներ,
Եւ երեկոն երբոր ցաւին հետ ժամանէ,
Հըմայեցէ՛ք դեռ մեր հողին ըղմայլահար,
Մատաղ կեանքին շատ շո՛ւտ մեռած դուք տարփանքներ:

ՀԱՉԵԱԿՆԵՐ ԴԵԼԵՆԱՅԻ ՀԱՄԱՐ

Ահա՛ ամիսը Ապրիլ ուր սքանչելիքն ա՛յն ծընաւ՝
Որ վըկան է երկրի վրա՝ դեղեցկութեանն երկընքի,
Պայծառ արե՛ւ աչքերուս, անմեղութեան հայելի՛,
Որ զերդ փիւնիկ մը կ'ապրի, չունի նըմանն իր բընաւ:

Ան մեխակներ, շուշաններ, ինչպէս և վարդն հըրազեղ
Իրեն օրսոց ունեցաւ, ա՛յս ամսըւան մէջ սիրուն,
Ծընունդն անոր դիտեցին աստուածք և նոր Բընութիւնն
Ու կերակրեց Սէրը զա՛յն մեղրով մը քաղցր ու զօրեղ:

Մուսայք ամէն, Ապուղոն և Շընորհներն, էին հոն
Շուրջը մահճին, սփռելով բուս-բուս ծաղիկ ու կսկսն
Վըրան փաքրիկ հրեշտակին: Ա՛հ, ա՛յս ամիսը ինձմէ

Կը պահանջէ որ կանգնեմ խորան մը որ սուրբ ընէ,
Օգնութիւնովը Սէրին, Ապրիլի օրն իններորդ,
Հարիւր հեղ թանկ աւելի՛ քան, ս'վ իմ կեա՛նքըս, քո՛ւ օրդ:

ՀԱՄԲՈՅՐԻ ՄԸ ՄԷՋ՝ ԱԼԵԱԿՆ...

Համբարի մը մէջ՝ ալեակն իր վիշտեր
Կ'ըսէ ծովեզեր.

Իբրեւ ըստփանք վարդերուն վալի
Այգն արցունք տնի.

Խորունկ հեծեծանքն իրիկուն հովին
Կը լըսէ հոճին,

Ինչպէս բեւեկնին՝ վշտալից վուրուն
Աղաւնիններուն:

Երբոր ամէն ինչ քուն է՝ ցաւէն զատ,
Կահակաց շնչատ,

Կը պատմէ պատճառն իր տգոհութեան
Տգոյն լուսընկան.

Քու ճերմակ գ'ընթիւ, ով Այա-Սօֆիա,
Կը խօսի ահա,

Կապոյտ երկնից հետ, որ անբխտ
Կ'բացուի Աստուծոյ:

Ծառ ու գերեզման, ապառաժ, ալեակ,
Ծաղիկ ու տատրակ,

Ամէն ինչ, յասդիս, մէկը տնի իր
Սրտին ունկնդիր...

Ես՝ առանձին եմ, և ինձ ոչ մէկ բան
Կուտայ պատասխան,

Ոչինչ, լայց միայն ձայնըդ տրամահոս
Մութ ելլեսպոնտոս...

ԺԻՒԼ ՐԸՆԱՐ

ԱԼԻՔՆԵՐՆ ԵՆ ԿԱՐԾԵՍ ...

Ալիքներն են կարծես կոյա մը բարձերու ջրերդէն,
Այնքան ճերմակ փրփուրնին, զընացքնին յամր է այնքան,
Կը նաւէ ծուփ-ծուփ ասուպ մը կոհակի մէջ ամէն:
Անկողինէ մ'աւելի՛ քաղցր է նաւուն մեր վըրան:

Ծովն հարազատ մարութեամբ, գիշերն իր մէջ կը կրկնէ,
Ինչպէս ըմբիշ մը յագնած՝ կ'ընկրկի հովը հիմա,
Եւ առադաստը կալմին զերթ շրջադղեստ մը կ'իյնայ,
Կը ճողփայ փոքր հեւքերով կեանքը մեր մէջ, դուրս մենէ:

Մինչեւ լուսին ճաճանչեայ ճամբայ մը նեղ կ'երկարի:
Սիրտը ի դուր կ'որոնէ իր մէջը հեաք մը քէնի:
Քունը կուգայ Կը լըռեն նաւաղք, ամէն աղմուկներ:

Իր գլխուն տակ տախտակին պաղը ա՛լ չի ըզգար մարդ:
Կրնայ մեռնիլ մարդ ալլեւս: Ծովն է այսպէս տօնազարդ
Եւ սահող նաւն հնձրւած ծաղկի դէզիւր կ'առնէ վեր:

ՄԻՇԷԼ-ԱՆԺ

Ինչ տըխուր է քու դէմքդ, և ճակատդ՝ ինչ վըտիտ,
Ով վըսեմ Միշէլ-Անժ, քարակոփ ալեփառ.
Ձը ճանչցան աչուըներդ արատասուքը ի սպառ.
Տանդէին պէս կարծես չունեցար բնաւ ժըպիտ:

Կաթով մը շատ ուժեղ գիեցուց քեզ Մուսան.
Արուեստն էր միակ սէրդ ու վարեց կեանքդ համակ.
Վաթսուն տմ' սուրացիր մարդերու մէջ երբեակ,
Սիրտդ առանց դընելու դիրգ սրտի մը վըրան:

Հէք Պուօնարօթթի, մէկ հրճուանք լեցուց քեզ,
Մեծութիւն մը խորունկ դրոշմել մարմարին,
Եւ հըզօր իբր Ասատու՝ վախցընել անոր պէս:

Այդ է ո՛ր՝ երբ մըտար օրերուդ մէջ վերջին,
Ճերմըկած բաշիդ տակ խոնջ առիւծ ծերունի՝
Ընդերկար դուն մեռար՝ ձանձրոթով, փառքով լի:

ՀԱՆՐԻ ՏԸ ՐԷՆԵՒԷ

ԳՐԻՍԻԼԼԱ

Մինչեւ բերանը լեցուն բաժակին ժամն երբ հասնի,
Աստուածուհի, սընարիս քով ինձ տեսնել թո՛ղ մի տար
Յետամընայ ժամանակն՝ որ առանց դոյզըն ցաւի,
Երկար կեանքի մը կուգայ կտրել անպէտ թելն երկար....

Կը նախընտրեմ, զինէ Սէրն, Աւաղ, ասեց ան զիս միշտ
Եւ ես զխեղձ շատ աղէկ թէ այդ անգութը արգէն
Կը փախաքի աղեղին հուսի հարուածովը իր ճիշդ
Կարմիր հողին վրայ թափել սրտիս արիւնը ամէն...

Ոչ, իրիկուան մօտ կ'ուղիւմ՝ որ երեւնայ աչքիս գէւ
Իմ Մանկութիւնս՝ զեղեցիկ, անձայն ու մերկ, ժպտաղէմ,
Վարդ մ'ունենայ ձեռքին մէջ և զայն փետտէ ջուրին վրայ...

Մըտիկ կ'ընեմ ջուրերուն լացած ողջոյնը վերջին,
Եւ բընաւ պէտք չըթողլով մահուան նետին, մանղաղին՝
Աչքըս գոցած կը մտնեմ գիշերին մէջ ընդերկրեայ...

ՀՆՉԵԱԿ

Բան մը չունիմ դինքը ինծի յիշեցնող,
Ոչ լուսանկար, ո՛չ ալ վունջ մը մազերէն,
Գրութիւնէն չունիմ ոչ իսկ երկու տող .
Ահ, մէկըղմէկ մեներ կ'առէինք դառնօրէն :

Ես կոչու էի միանգամայն և նուազկտ .
Ան բոցի պէս վառվռուն էր ու դաժան :
Ո՞վ տարաբաղդ մարդու մը սէրը հեւքոտ
Սիրուհւոյ մը սրտին վըրայ անարժան :

Եւ ահա օր մ'ալ թողուցինք մեներ զիրար ...
Երջանկութեան օրերէ ետք անհամար,
Համբոյրներէն յետոյ ու բիւր լացերէն,

Ձերդ դէմ առ դէմ կեցած երկու ոտխնիք
Որոնց ոխը ա՛լ զիրենք չըղօրացներ
Ու կը թողուն սուրբին իյնալ ձեռքերնէն . . . :

ԱՆԿՈՐՆՁԵԼԻ ԲՈՒՐՈՒՄԸ

Երբ Լահորի վարդը՝ ծաղիկ արեւի,
Իր հոտաւէն սրտէն լեցուց շիթ առ շիթ
Սրտակը կառ և կամ բիւրեղ կամ ոսկի,
Կրնաս պարպել զայն աւազին վրայ առջիւղ:

Ի զո՞ւր պիտի գետերն ու ծովն ողողեն
Նեղ սրբարանն որ բանաարկեց զայն իր մէջ.
Ան կը կտարի՝ չըզատուելով իր բոյրէն
Եւ իր փոշին իսկ կը պահէ՝ զայն անվերջ:

Քանի որ իմ սրտիս վէրքէն մշտաբաց
Դուն կը հասիս նոյնպէս, հեղս՝ և երկնային՝
Ո՛վ սէր որ զիս ըրիր աւրող իր գերին,

Ներե՛նք իրեն և ըլլա՛յ ցաւս օրհնւած.
Մարդոց ժամէն, ժամանակէն ալ անդին՝
Սիրտըս պահէ պիտի այս բոյրն անմեկին:

ՀՆՁԵԱԿ

Ինչպէս գաղանիք մը հոգիս, խորհուրդ մ'ալ կեանքս է լըցած
Յաւերժական սէր մ'անհուն զոր երկվայրկեան մը ծընաւ .
Յաւըս անյոյս էր՝ ուստի չը յայտնեցի զայն բընաւ
Եւ զայն տըւողն ալ երբեք չունեցաւ ոչ մէկ կասկած :

Ես միշտ, առաջ, իր քովէն պիտի անցնիմ՝ աննշմար,
Միշտ իր մօտիկը թէպէտ՝ բայց մենաուոր յաւիտեան,
Եւ աշխարհի վրայ ընեմ պիտի շրջանըս լըման՝
Ոչինչ խնդրած և ոչինչ ալ ըստացած ինձ համար :

Մինչդեռ ինքը, շատ անուշ և թէեւ շատ ալ տղու,
Պիտի երթայ իր ճամբէն, անսխալ, առանց լրտելու
Սիրոյ մըմունջը յառնող իր գայլ երուն հետքին վրայ :

Հաւատարիմ և հըլու իր սուրբ պարտքին խստամբեր,
Պիտի ըսէ, երբ կարգայ իրմով լեցուն այս տողեր,
— Ո՞վ է այդ կինը արդեօք և չըպիտի հասկընայ :

ԿԱՐԾԵՄ ԹԷ ԶԻՍ ԾՆԱԾ ԱՏԵՆ

Կարծեմ թէ զիտ ծնած ատեն
Մեծ ծախք մը չէ ըրած Աստուած
Եւ թէ այս սիրտն ինծի տըւած՝
Ծեր էր առջի մէկ վայրկեանէն :

Խնայասէր՝ տեղաւորեց
Ան մանուկի իմ կուրծքիս տակ
Գործածուած սիրտն անձի մը մեծ,
Սիրտ մը մաշած, սիրտ մաւերակ :

Հաղար կռիւ տեսած է ան,
Ունի վըրան շատ մ'ըսպիններ,
Եւ սակայն չեմ հիմա զիտեր
Թէ իր վէրքերն ո՛ւրկէ կուզան :

Ան կը պահէ յուշերն իր մէջ
Ինձ անծանօթ յուզումներու,
Բոցեր՝ ըմարած, երազներ՝ չէջ,
Այգեր՝ որ որոնք չեղան առտու :

Կը բորբոքի տենչանքներով
Գեղեցկուհեաց համար անգոյ,
Կը շնչէ բոյրն ամենաթով
Իմ չըճանչցած երկրիս սիրոյ :

Օ՛ դերագոյնն ամէն ցաւի,
Օ՛ տառապանքն այս սոսկալի,
Սիրել, սիրել խենդերու պէս
Եւ չգիտնալ ինչ կը սիրես :

ՉԸԿԱՅ ՈՉ ՄԷԿ ԵՐՋԱՆԻԿ ՍԷՐ

Ձի մընար բան մ'երբեք մարդուն, ո'չ ուժը, ոչ
ճըկարութիւնն, ոչ ալ սիրան: Ու երբ բանայ
թեւերը լայն՝ խաչ մ'է իր շուքը պատին վրայ:
Ու կը սեղմէ երբոր իր սէրն՝ ան կը ճըւայ:
Իր կեանքն է միշտ պառակտում մը ցաւագոյ:
ՉԸԿԱՅ ՈՉ ՄԷԿ ԵՐՋԱՆԻԿ ՍԷՐ:

Իր կեանքը՝ նման է աշն անդէն զինուորներուն
Ձոր վտան ուրիշ ճակատադրի մ'հազուկցուցին:
Ի՞նչ օգտաւ կայ որ արժնեան արշալոյսին՝
Երբ իրիկուան անդործ, անկամ կը դանաւին:
Ըսէ բառերն: Իմ կեանքս: Ու մի՛ արատաւեր դուն:
ՉԸԿԱՅ ՈՉ ՄԷԿ ԵՐՋԱՆԻԿ ՍԷՐ:

Իմ սիրականս, իմ սէ՛րս աղուոր, ճեղքը հողւոյս:
Քեզ մէջս ունիմ ինչպէս թռչուն մը վիրաւոր:
Եւ կը դիտեն, անդէս, մեր անցքը անոնք, որ
Հիւսած երգիս դեռ կը կրկնեն բառերը խոր՝
Եւ որ ի սէր մեծ աչքերուդ մեռան խկոյն:
ՉԸԿԱՅ ՈՉ ՄԷԿ ԵՐՋԱՆԻԿ ՍԷՐ:

Հաղիւ ապրիլ սորված՝ արդէն ուշ է հիմա.
 Թո՛ղ մեր սիրտերը զիշերուան մէջ լան մէկտեղ.
 Էն փոքր երգին համար ս՛րբան վիշտիւր ահեղ,
 Մէկ սարսուռի համար ս՛րբան զղջում աշտեղ,
 Ու հեծկլառք կիթառերգի մը լսկ վըրա...
ՋԸԿԱՅ ՈՉ ՄԷԿ ԵՐՋԱՆԻԿ ՍԷՐ,

Ջըկայ սէր մը կսկըծանքով չըշաղուըւած,
 Ջըկայ սէր մը՝ որ մեղ չըտայ վերք մը գաղտնի.
 Ջըկայ սէր մը՝ որմէ հողին չըթարշառի.
 Եւ ինչպէս քուկդ ալ հիմա, «է՛ր հայրենիքի,
 Սէր մը չըկայ որ արցունքով չըլլայ սընած.
ՋԸԿԱՅ ՈՉ ՄԷԿ ԵՐՋԱՆԻԿ ՍԷՐ

ԲԱՅՑ ԵՐԿՈՒՔԻՍ ՍԷՐԸ ԱՄԲՈՂՉ՝ ԱՆ ՍԷՐՆ Է ՄԵՐ.

1943

ԳԵՂԵՑԻԿ ԱՇՆԱՆ ԳԵՂՈՆԸ

ԲՈՒՐ ԺԻԻԼ ՊՈՒԱ

Օր մ'եթէ լսողդ ին խելքին փըշելով
Հասուկ տարիքիս ներս մանէ սեմէս
Եւ ցոյց տայ ինծի քիչիկ մը գորով,
Ուղէ՛ ինծի ալ ժպտիլ վերջապէս՝
Շնորհէ՛, Տէ՛ր, (թէ ոչ՝ կ'ուրանամ ըզքեղ),
Որ վարկս ըսպառած չըլլայ տակաւին,
Ձըլլամ գօսադած ինչպէս ծառ մը հին
Եւ կամ մըխաղող լամբար մը իբրեւ.
Այլ, ինչպէս Բօնսար ըսաւ տակնին,
Ծունկով դեռ առոյգ ու չունչով՝ թեթեւ... :

Տէ՛ր, մաղերս արդէն լեցուեցան ձխնով
Եւ բողբոս, ուշադրիս, զառամած կարծես,
Դեռ չերեւնար հոս, մսխիրներուս քով... :
Բայց, հո՛գս... : Եթէ միշտ ինձ պիտի ջամբես,
Ո՛վ դուն Քերդուծիւն, նեկտարդ հըրակէզ՝
Անկասկած եմ որ մինչեւ օրս վերջին,
Մինչեւ մահն որ ինձ աչք կ'ընէ անդին,
Քու ներշնչումիդ փայփայման ներքեւ
Միշտ պիտի մընամ մուսայից օրդին՝
Ծունկով դեռ առոյգ ու չունչով թեթեւ... :

Կ'ուզեմ որ նաեւ, աշնանախըռով
 Երբ իննան աւերեւք, մանկուհի մը հեղ
 Երեւնայ ինծի իր ծաղկէ ժպտով՝
 Ծաղիկ զոր մեղմիւ սլիտի սիրեմ ես . . .
 Եւ թրթըռալով յուզումէս, խինդէս,
 Մեծցած այս սէրով վերջալուսային՝
 Այո՛, ես եմ ա՛ն որ երանադին
 Կարծրին վրայ սեղմած թռչնիկն արվածիւ՝
 Կարծես մեծ-հայր մ'է՝ դալարած կրկին,
 Ծանկով դեռ առոյգ և շունչով՝ թեթեւ . . .

206

Ե՛ւ իշխան, որուն ծափը թանկադին
 Խըրախուսեց մերթ քերթողին ողին,
 Թող տո՛ւր որ կառչիմ լոյսին կարճատեւ
 Եւ մեռնիմ իրկունք կիրամուտքին,
 Ծանկով դեռ առոյգ ու շունչով՝ թեթեւ . . .

1906

ՀՆՉԵԱԿ

(Ի լուր Շարէլ Սիրսթինի մէջ երգուած Dies Irae ին)

Ո՛չ, Տէր, ո՛չ այսպէս Գարնան մէջ շուշաններն ըստիտակ,
Զիթենեայ տըխտի արտակներն կամ՝ աբծաթալանջ աղաւնին
Ինծի աւելի յատակ կը խօսին քու կեանքիդ ու սիրտիդ մասին
Քան այս կարմիր բոցերն ու ամպերու որոտումներն համակ...

Միրանաշող այդիները քու անուշ յաշերդ ինծի կը բերեն,
Թռչուն մը որ իրիկուան մէջ կը թըսի դէպի իր բոյնն՝
Ինծի կը պատմէ հանդիտաւ աեղ մը չունեցող կեանքը Մէկուն,
Ինձ կը թուի թէ ճնճղուկները քու մասիդ կ'երգեն...

Եկո՛ւր մանաւանդ՝ երբ յետ միջօրէ մըն է աշնան,
Երբ տերեւները կարմիր ու դորշ կը փալվըլան,
Երբ դաշտերն արձագանդ կուտան հասկաքաղի երգերուն...

Եկո՛ւր երբ լուսինն իր լրման մէջ է շքեղ
Ու կը նայի վար հասկերուն սկեղոյն,
Եւ ա՛յ հնձէ քու հունձքդ, Մենք շատ սպասեցինք այստեղ...

ՏԱՂ ՀՈԳԻԻՍ

Ե՛լ, կանգնէ՛ հողի՛ս
Եւ թօթուէ փռչին վրայէդ,
Վեր առ գլուխդ լուսաճաճանչ,
Կատարէ պարտքդ,
Ճահիճէն ուր քեզ ընկղմել ուղեցին
Կաւէ պատկերներ կերտէ,
Որոնց վրայ փչէ և աստուածութենէդ
Տուր անոնց թեւեր հղօր որպէսզի ելլեն
Շիպշիտակ առ Աստուած:
Քու խորտակուած անցեալէդ զոր սրբապիղծ
Ոտքեր կոխտեցին
Շինէ քեզի համար ոսկիէ ընդարձակ և փառաւոր տուն մը
Որուն ներքեւ հողի այս որդերը օր մը դան խոնարհիլ,
Ասկէ ոչինչ ճղճիմ ունեցիր վրայ:
Անոնց քամահրանքին դէմ անսահման քամահրանքով մը զինւ
Ամենաբարձր Արհամարհանքի յա խտենականութիւն, [ուէօ
Ա՛լ լքուած մի ըլլար ալլ հպարտ քու անմահ
Առանձնութեանդ մէջ և քու անհուն անձկութենէդ
Եւ մահկանացու իրերուն մէջտեղ դուն, աստուածածումէ
Ե՛լ, կանգնէ՛ հողիս:

ՅԱՆԿ ՆԻԻԹԵՐՈՒ

	Էջ
Ա.— ՇՊՈՒԼ ՊՕՏԼԷՌ	
Օրհնութիւնը	7—10
Աղագրութիւն	11
Գեղեցկութիւնը	12
Կուտամ քիզի	13
Ճամբորդութիւնը	14—19
Վիշը	20
Կաթարիչը	21
Մայրն ու ծովը	22
Քանդութիւնը	23
Գեղեցկութիւնը Կանայք	24—25
Անցորդ կնոջ մը	26
Կոյրերը	27
Պղտիկ պառանքները	28
Աղքատներուն մասը	29
Աղղարարը	30
Բնանկար	3
Շ.	32
Արեւը	33
Վերջալոյսը	34—36
Այլարանութիւն	37
Յաւի ալքիմիա	38
Արիւն	39
Արիւն	40
Աւրախ մեռելը	41
Ճամբած զանգակը	42
Բուերը	43
Կատուն	44
Նուագը	45
Գինւոյ հոգին	46—47
Մտորոտականին գինովութիւնը	48—50
Արէլ և Կայէն	51—52
Լէ Լիթանի տը Սաթան	3—54

	Էջ
Աղօթք	55
Հրաւեր ճամբորդութեան	56—57
Օրհներգ	58
Ստատիքներ...	59
Քեզ կը պաշտեմ...	60
Պարող օձը	61—62
Նստակեանքը	63
Թշնամին	64
Ինքնամփոփում	65
Աշնան երգ Ա. և Բ.	66—67
Դուռն այս գիշեր...	68
Պատշգամբ	69—70
Փոխանցականութիւն	71—72
Տխուր և թախառական	73—74
Կեեդանի ջահը	75
Օրհներգ գեղեցկութեան	76—77
Առնչութիւն	78

Բ. — ՇԷՔՍՓԻՐ — հնչեակներ

Խնչպէս կրնայ ամլանալ	81
Կշտամբեցի	82
Սիրտս ու աչքերս	83
Աշխատանքէն պարտաւած	84
Պէտք է որ քեզ	85
Ինչ ըմպելիք խմեցի	86
Պիտի ապրիմ կարծելով	87
Ջերթ դերասան մը	88
Ոմանք իբեկնց ծաղումով	89
Խնչու այսքան	90
Ընդդէմ օրուան	91
Դուռն կը տնտնես	92
Ժամացոյցին վրայ	93
Իմ հայելիս	94
Երբ ոսկորներս	95

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0548855

[3n]

ЦЕНА

424
—
529

Գին՝ Եգիպտոսի	համար	30	Ե.Դ.
» Ամերիկայի	»	1.4	տոլ.
» Ֆրանսայի	»	400	Ֆր.
» Սուրիա-Լիբանանի	»	400	Ս. Դհ.
» Կիպրոսի	»	8	շիլ.

Գրանց
Արտոյն Այլադարձնանի
Դանիք — Եւրոպայի